

JAARVERSLAG 2019

Natuur dichtbij

HET FLEVO
LANDSCHAP

INHOUDSOPGAVE

A.	Verslag 2019 Raad van Toezicht	3
1.	Verantwoording werkzaamheden	3
2.	Samenstelling raad van toezicht en relevante nevenfuncties	6
B.	Bestuursverslag 2019	9
1.	Juridische structuur en governance	9
1.1	<i>Juridische Structuur</i>	9
1.2	<i>Governance</i>	9
2.	Het Flevo-landschap in kort bestek	14
2.1	<i>Beleidsplan 2015-2019</i>	14
2.2	<i>2019 in kort bestek</i>	17
2.3	<i>Risicomanagement</i>	17
2.4	<i>Beleggingsbeleid en vermogensbeheer</i>	18
2.5	<i>Toekomst</i>	18
3.	Doelrealisatie 2019	21
3.1	<i>Doelstelling Beheer en recreatief gebruik natuur, landschap en cultuurhistorie</i>	21
3.2	<i>Doelstelling Voorlichting en Communicatie over natuur, landschap en cultuurhistorie</i>	28
3.3	<i>Doelstelling Herstel en Ontwikkeling van natuur, landschap en cultuurhistorie</i>	41
3.4.	<i>Doelstelling Fondsenwerving</i>	49
3.5.	<i>Administratie en organisatie</i>	52
C.	Jaarrekening 2019	58

A. Verslag 2019 Raad van Toezicht

1. Verantwoording werkzaamheden

'Samen maken we Flevoland iedere dag mooier'. Deze zin drukt de ambitie van Het Flevo-landschap uit, samen met, door en voor Flevolandse werkers aan een gezonde natuur in een levend landschap zowel in beheer als ontwikkeling. We zijn heel blij met de enorme kans die de provincie Flevoland ons geeft om meer natuur te ontwikkelen in het kader van het Programma Nieuwe Natuur. Zonder hun steun was een verdere natuurontwikkeling bij Schokland en Noorderwold-Eemvallei niet mogelijk geweest. We vinden het heel fijn te merken dat de natuur bij veel Flevolandse in hun hart is gesloten, het maakt deel uit van de beleving van Flevoland, het geeft het landschap identiteit en het is onderdeel van het Flevolandgevoel. Deze betrokkenheid blijkt uit onder andere het grote aantal begunstigers en vrijwilligers en de hoge opkomst op onze Regiobijeenkomsten; dit is landelijk uniek te noemen. Vrienden/sponsors uit het bedrijfsleven zijn onmisbaar bij ons werk, evenals de ondersteuning van overheden. Ook de stevige bijdrage van de Nationale Postcodeloterij is voor ons van groot belang. Het Flevo-landschap werkt daarnaast samen met vele kleine en grote organisaties binnen de natuursector en daarbuiten. Al deze steun en inzet om natuur en landschap te ontwikkelen én de beleving en waardering daarvan door vele bezoekers, vervult ons met trots.

De Raad van Toezicht heeft als belangrijke taak toe te zien op het door de directeur-bestuurder gevoerde beleid en daarmee op de realisatie van de doelen van de organisatie. Daarbij ziet de Raad van Toezicht erop toe dat Het Flevo-landschap conform de doelen in de statuten handelt. Zij heeft oog voor risico's en daarnaast voor gevolgen van (maatschappelijke) ontwikkelingen in de omgeving van Het Flevo-landschap. Naast het toezien, is de Raad van Toezicht ook sparringpartner voor de directeur-bestuurder. Onder andere in themabijeenkomsten, vaak in aanwezigheid van het management, wordt hier verder inhoud aan gegeven. Verder is de Raad van Toezicht werkgever van de directeur-bestuurder.

De voorzitter van de Raad van Toezicht voert periodiek overleg met de directeur-bestuurder. De Raad van Toezicht is in 2019 acht keer bijeen geweest. Van die acht keer waren er twee extra vergaderingen in het kader van het Programma Nieuwe Natuur, voor zowel Schokland als Noorderwold-Eemvallei. Daarnaast is er een themabijeenkomst georganiseerd rondom de Provinciale Statenverkiezingen en een veldbezoek aan het Larserbos.

In 2019 is de werving gestart voor twee nieuwe leden van de Raad van Toezicht. Specifiek is gezocht naar kandidaten met respectievelijk een financieel profiel en een breed bestuurlijk profiel. Bij de werving hebben we ons laten ondersteunen door een wervings- en selectiebureau. De functie van de leden van de Raad van Toezicht is onbezoldigd. Eén kandidaat is geworven: met ingang van 1 januari 2020 is Lida Schelwald aangetreden. De werving voor een tweede kandidaat wordt in 2020 voortgezet. Eind 2019 is afscheid genomen van Harry Dijksma als gewaardeerd lid van de Raad van Toezicht. Hij is bij zijn afscheid als eerste benoemd tot erelid van Stichting Flevo-landschap vanwege zijn grote inzet waarvoor wij hem zeer erkentelijk zijn.

Binnen de Raad van Toezicht zijn er drie commissies: de **Audit Commissie** houdt specifiek toezicht op de financiële ontwikkelingen. De Audit Commissie heeft zes keer vergaderd in 2019. In 2017 is de Raad van Toezicht gestart met een **Kwaliteitscommissie**. Deze is in 2019 drie keer bijeen geweest. De Kwaliteitscommissie adviseert waar het gaat om visies en kaders rond de thema's natuur, landschap, recreatie, cultuurhistorie en gebieden. Daarnaast kan de commissie de inhoudelijke en beheerstechnische afwegingen bespreken. De **Remuneratie Commissie** heeft een beoordelingsgesprek gevoerd met de directeur-bestuurder, hetgeen heeft geleid tot een vaste aanstelling in aansluiting op het jaarcontract.

Leden van de Raad van Toezicht hebben enkele bijeenkomsten met het personeel bijgewoond en zijn aanwezig geweest bij de Regiobijeenkomsten. Tijdens de jaarlijkse Regiobijeenkomsten wordt, naast een inhoudelijke spreker, door de directeur toegelicht waar Het Flevo-landschap de middelen en energie aan besteedt en wat de plannen zijn. Dit jaar stonden het nieuwe beleidsplan (2020-2023) en het thema biodiversiteit centraal. De Raad van Toezicht is verheugd over de grote belangstelling van de begunstigers van Het Flevo-landschap, ruim 820 aanwezigen over drie avonden.

De Raad van Toezicht dient het eigen functioneren jaarlijks te evalueren, dit mede in het licht van de (maatschappelijke) omgeving en de ontwikkelingen daarin. Conform de code Goed Bestuur van de samenwerkende brancheorganisaties filantropie heeft de Raad van Toezicht in 2019 een zogenaamde zelfevaluatie uitgevoerd onder leiding van een extern deskundige. Tijdens deze evaluatie is kritisch gekeken naar het eigen functioneren en het samenspel tussen Raad van Toezicht, directeur-bestuurder en de werkorganisatie.

Naast de ieder jaar terugkomende onderwerpen uit de Planning en Control cyclus heeft de Raad van Toezicht met de directeur-bestuurder intensief van gedachten gewisseld en besluiten genomen over de volgende onderwerpen:

- De risico's en het risicomanagement door de organisatie, o.a. bij de grotere projecten die Het Flevo-landschap op zich neemt en in het bijzonder rondom de projecten in het kader van het Programma Nieuwe Natuur.
- De verwerving en ruiling van gronden in het kader van de doelstelling en de financiering daarvan.
- De samenwerking met andere partijen zoals Landschapsbeheer Flevoland, LTO (Land- en Tuinbouw Organisatie), Stichting ERF, Staatsbosbeheer, de culturele sector.
- Vermogensbeheer en toetsing aan het beleggingsstatuut.
- Werving van middelen voor de doelstellingen, onder andere sponsoring, subsidie van Provincie en anderen. Ook is gekeken naar de besteding van eigen middelen.
- De ontwikkeling van de organisatie als geheel na de grote personele wisselingen in 2018.

Wij hebben als Raad van Toezicht aandacht voor de criteria van en de discussie over goed bestuur en de governance regels in de non-profit sector en volgen de ontwikkelingen in het kader van de brancheorganisatie Goede Doelen Nederland. Ook de criteria van het CBF (Centraal Bureau Fondsenwerving) worden nauwlettend gevolgd. Wij zijn bijzonder verguld met de financiële bijdrage van de Nationale Postcodeloterij. Deze bijdrage is zeer belangrijk om bijzondere en grote projecten te kunnen uitvoeren en meer activiteiten gericht op een breed publiek te kunnen aanbieden.

De korte lijnen naar, de samenwerking met en de bijdragen van de Provincie Flevoland worden zeer gewaardeerd. De Raad van Toezicht wil ook het belang van de goede samenwerking met gemeenten en waterschap benadrukken. Het samen optrekken met collega groene organisaties met respect voor elkaars kwaliteiten en aanvullend op elkaars competenties is eveneens van groot belang.

Stichting Flevo-landschap is, evenals de andere provinciale landschappen en de landschapsbeheerorganisaties aangesloten bij Landschappen NL, de gezamenlijke koepel. Landschappen NL zorgt onder andere voor de landelijke belangenbehartiging en is tevens het forum waar veel informatie en kennis onderling gedeeld wordt tussen de lid-organisaties. Dit gebeurt op elk niveau, waaronder op het niveau van directeur-bestuurder en Raad van Toezicht. Tijdens één van de twee jaarlijkse bestuursdagen heeft Flevo-landschap een bijdrage geleverd aan de discussie over *good governance*. In 2019 heeft Flevo-landschap de 2-daagse excursie georganiseerd,

die heeft plaatsgevonden in Flevoland. Eén lid van De Raad van Toezicht van Stichting Flevo-landschap heeft in 2019 zitting gehad in de Raad van Toezicht van Stichting Landschappen NL.

Ook in dit verslag wil de Raad van Toezicht haar waardering uitspreken voor het vele werk dat de medewerkers van Het Flevo-landschap ook in 2019 weer hebben verzet. Het in 2019 opgestelde en vastgestelde Beleidsplan 2020-2023 etaleert een stevige ambitie en geeft tegelijkertijd richting aan de inzet van de organisatie. Ook voor het beheer van onze mooie natuurterreinen was aandacht. Veel resultaten zijn door de enthousiaste inzet en betrokkenheid van medewerkers bereikt. De Raad stelt met genoegen vast dat onze begunstigers en andere stakeholders het werk en de resultaten van Het Flevo-landschap waarderen. Wij willen de medewerkers en directeur-bestuurder bedanken voor hun inzet. Door hen kunnen de kansen, die zich voor natuur en landschap in Flevoland voordoen, benut worden.

Belangrijk voor Het Flevo-landschap zijn de vrijwilligers. Door hun inzet maken zij extra dingen mogelijk bij het beheer en de beleving van natuur, landschap en cultuurhistorie. Dit heeft impact op de beleving van bezoekers uit Flevoland en andere provincies. De liefdevolle inzet en betrokkenheid van vrijwilligers inspireren en maken meer mogelijk dan wij alleen zouden kunnen. Het Flevo-landschap staat midden in de samenleving. Wij koesteren de natuur die wij beheren en ontvangen elk jaar vele duizenden bezoekers in onze gebieden. Dat zou niet mogelijk zijn geweest zonder de hulp, inzet en bijdragen van alle betrokkenen, provincie Flevoland, de vele vrijwilligers en al onze begunstigers en bedrijfsrelaties. Hen allemaal willen wij heel hartelijk bedanken voor hun inzet en de resultaten die daarmee bereikt zijn in 2019.

Namens de Raad van Toezicht,

Truus Sweringa, voorzitter

2. Samenstelling raad van toezicht en relevante nevenfuncties

De Raad van Toezicht is 30 december 2012 ingesteld. Leden van de Raad van Toezicht zijn niet bezoldigd.

Raad van Toezicht (per 31-12-2019)

Lid	functie	Nevenfuncties vanuit functie:	Nevenfuncties
Mw. G.N Sweringa (voorzitter)	Directeur-bestuurder woningcorporatie stichting Oost Flevoland Woondiensten	<ul style="list-style-type: none"> • Stichting Leefbaarheidsfonds OFW (bestuurder en voorzitter) • Groene Huisvesters, overlegplatform ministerie BZK, Aedes en groene corporaties (lid) • Kandidaatstellingscommissie Aedes (lid) • Adviesraad Regionale Energie Strategie Flevoland namens de Flevolandse woningcorporaties (gedeeld lidmaatschap samen met bestuurde Centrada) • Provincie Flevoland – Flevolandse energie agenda • Strategische Klankbordgroep Duurzamer Wonen; Aedes (lid) • Taakgroep 7 Arrangementen isolatie en warmtetechnieken van de klimaattafel gebouwde omgeving (lid namens Aedes) tot voorjaar 2019 	<ul style="list-style-type: none"> • Stichting Openbaar Voortgezet Onderwijs Kampen Dronten - Almere College (lid Raad van Toezicht, voorzitter remuneratiecommissie) • Rotary Dronten (voorzitter) 2018/2019
Mw. M. van Aggelen (kwaliteitscommissie)	Toezichthouder		<ul style="list-style-type: none"> • Bestuurder MonteverdiXL festival (onbezoldigd) • Bestuurder Steunfonds Long Alliantie Nederland (onbezoldigd) • Bestuurder Zeister Muziekdagen (onbezoldigd) • Bestuurslid Avolare Wildopvang en Educatie
Dhr. L.T. van Bloois (voorzitter audit commissie)	Toezichthouder		<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter Raad van Commissarissen Woningstichting Naarden • Lid Raad van Commissarissen Stichting Lefier • Lid Raad van Toezicht Zorggroep Apeldoorn e.o. • Lid Raad van Toezicht Stichting Maeykehiem
Dhr. H. Dijkstra (vicevoorzitter en remuneratie commissie)	Toezichthouder en adviseur	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter Raad van Commissarissen Beheer Flevoland Participaties BV • Vicevoorzitter van de Raad van Commissarissen van Medrie, Zwolle • Lid Raad van Toezicht Omroep Flevoland, Lelystad 	<ul style="list-style-type: none"> • Vicevoorzitter Prins Bernhard Cultuurfonds Flevoland • Lid van de Raad van Toezicht van De12Landschappen • Voorzitter Corrosia Stad, Almere • Lid Comité van aanbeveling van het AJSO te Almere
Dhr. J. Leentvaar (kwaliteitscommissie)	Toezichthouder en adviseur		<ul style="list-style-type: none"> • Emeritus hoogleraar UNESCO-IHE - Institute for Water Education in Delft • Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Welzijn Lelystad

			<ul style="list-style-type: none"> • Lid Raad van Toezicht Stichting De Natuur en Milieufederaties • Bestuurslid CADRE (toetsing Rotary International waterprojecten in ontwikkelingslanden) • Voorzitter Vereniging van Zorgboerderijen Flevoland • Ambassadeur De Lelystadse Uitdaging
--	--	--	---

Natuur dichtbij
HET FLEVO
LANDSCHAP

B. Bestuursverslag 2019

1. Juridische structuur en governance

1.1 Juridische Structuur

De stichting heeft de naam Stichting Flevo-landschap en is statutair gevestigd te Lelystad. Gedurende het boekjaar 2019 hebben er geen wijzigingen in de statuten plaatsgevonden. De stichting kent een Raad van Toezicht en een directeur-bestuurder.

Dhr. B.G.M. Huisman is gedurende het gehele jaar directeur-bestuurder geweest. Hij heeft de volgende nevenfuncties.

- Bestuurslid FSC Nederland sinds oktober 2017.
- Bestuurslid Stichting Namens de Natuur.
- Lid Landschapsnetwerk Brummen (geen bestuur).

De directeur van Het Flevo-Landschap vervult de volgende vertegenwoordigingen:

- Lid Bestuur Stichting Het Blauwe Hart.
- Lid Raad van Advies Toerisme Flevoland.
- Lid Bestuur Fauna Beheereenheid Flevoland.

1.2 Governance

Het Flevo-landschap is een door het CBF (Centraal Bureau Fondsenwerving) erkend goed doel. Goede doelen leggen verantwoording af aan hun donateurs en de maatschappij over de besteding van de inkomsten. Eenduidige regels maken goede doelen transparant en verplichten tot een goede toelichting op de werkwijze en verantwoording van resultaten. Sinds 1 januari 2016 is er een Erkenningsregeling Goede Doelen met nieuwe normen en gemoderniseerd toezicht. De meeste codes en richtlijnen van Goede Doelen Nederland zijn opgenomen in de normen van de Erkenningsregeling.

Voor de leden van Goede Doelen Nederland gelden de volgende codes, regels en richtlijnen:

- SBF-code voor Goed Bestuur. SBF staat voor Stichting Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie, opgericht in 2011 met als doel het bevorderen van de maatschappelijke rol en betekenis van de filantropie binnen Nederland. SBF heeft een Code voor Goed Bestuur opgesteld, waaraan ook Stichting Flevo-landschap zich committeert.
- Richtlijn 650.
- Erkenningsregeling Goede Doelen (CBF).
- Regeling beloning directeuren van goede doelen.
- Richtlijn Financieel Beheer goede doelen.
- Handreiking verwerking en waardering van nalatenschappen belast met (vrucht)gebruik.

De Raad van Toezicht en de Bestuurder onderschrijven de drie principes van de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen en geven in deze verantwoordingsverklaring aan hoe Het Flevo-landschap hiermee omgaat. De drie principes zijn:

- a) Onderscheid toezicht, besturen en uitvoeren.
- b) Effectiviteit en efficiency van bestedingen.
- c) Omgang met belanghebbenden.

a. Onderscheid toezicht, besturen en uitvoeren

Bestuurlijke organisatie

- Het Flevo-landschap hanteert een in de statuten vastgelegd toezicht door de Raad van Toezicht op de directie. De Raad van Toezicht heeft daarnaast een adviserende rol voor de directeur-bestuurder.
- De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor de opstelling van het beleid en de uitvoering van het werk. De kaders hiervoor worden gevormd door de statutaire doelstellingen en het Beleidsplan 2015-2019. Deze worden jaarlijks uitgewerkt in het Jaarplan en de Jaarbegroting, welke door de Raad van Toezicht worden goedgekeurd. De directeur-bestuurder is daarbij gebonden aan het Directiereglement.
- De leden van de Raad van Toezicht vervullen hun toezichtstaak voor een periode van maximaal vier jaren en zijn in principe eenmaal herbenoembaar. In 2014 is een rooster van aftreden ingesteld, dat jaarlijks wordt geactualiseerd. De leden van de Raad van Toezicht vervullen hun functie onbezoldigd. Zij hebben wel recht op vergoeding van in hun functie gemaakte onkosten.
- De Raad van Toezicht vergadert minimaal vier keer per jaar. Ter voorbereiding van de vergaderingen functioneert een Auditcommissie bestaande uit twee leden van de Raad. Elke vergadering van de Raad van Toezicht is door de directeur en de voorzitter voorbereid.
- Ieder jaar voert de Remuneratiecommissie een functioneringsgesprek met de directeur. In het functioneringsgesprek wordt ook getoetst of voldaan is aan de regelingen beloningen van Goede doelen Nederland.
- De kwaliteitscommissie adviseert de RvT over visies op de thema's natuur, landschap, recreatie en cultuurhistorie en de functies die daarbij een rol spelen alsook gebiedsvisies en beheerkaders. Deze commissie is in 2017 ingesteld.

Werkorganisatie

- De directeur-bestuurder opereert in de werkorganisatie samen met een Management Team (MT) dat wordt gevormd door de hoofden van de inhoudelijke afdelingen Beleid Kwaliteit Ontwikkeling, Beheer, Communicatie & Marketing en Financiën & Secretariaat (tevens controller). Het MT vergadert eens in de twee weken.
- De afdelingen kennen elk een eigen afdelingsoverleg.
- Het Flevo-landschap heeft momenteel géén Personeelsvertegenwoordiging (PVT). In 2018 heeft de PVT zichzelf opgeheven, vanwege te weinig actieve leden. Ondanks diverse oproepen daartoe, is er in 2019 geen PVT geweest. De directeur heeft de gehele werkorganisatie tenminste drie keer bijeen geroepen om een toelichting te geven op behaalde resultaten en ontwikkelingen. Medewerkers zijn betrokken bij de totstandkoming van het Beleidsplan 2020-2023.

- Er is binnen Stichting Flevo-landschap een vertrouwenspersoon aangesteld. Deze stelt een jaarverslag op. Het jaarverslag 2019 is besproken met de directeur-bestuurder en gedeeld met de voorzitter van de Raad van Toezicht. Er waren geen meldingen van ongewenst gedrag in welke vorm dan ook in 2019. Wel was er één melding van te hoge werkdruk. Werkdruk is binnen het MT en bij afdelingsoverleg een regelmatig terugkerend agendapunt.
- In de werkorganisatie worden jaarlijks functioneringsgesprekken gevoerd tussen medewerkers en leidinggevenden om de medewerkers optimaal te kunnen blijven inzetten en te stimuleren zich te blijven ontwikkelen.
- Het bezoldigingsbeleid van de medewerkers is vastgelegd in het Directiestatuut Flevo-landschap en conform de CAO Bos en Natuurbeheer.

b. Effectiviteit en efficiency van bestedingen

Gerichtheid op doelstellingen

Het Flevo-landschap streeft naar een efficiënte en doelmatige besteding van de middelen voor de doelstellingen

- “Beheer en recreatief gebruik natuur, landschap en cultuurhistorie”.
- “Voorlichting en communicatie”.
- “Herstel en ontwikkeling natuur, landschap en cultuurhistorie.
- “Fondsenwerving”.

Zoveel mogelijk activiteiten van de organisatie zijn direct hierop gericht. Daarnaast zijn er activiteiten van bestuur en werkorganisatie die voorwaarden scheppend zijn voor een goede taakvervulling ten behoeve van de doelstellingen. Het Flevo-landschap is gecertificeerd natuurbeheerder voor SNL (Subsidiestelsel Natuur en Landschap). Dit betekent dat de werkprocessen verlopen conform het ontwikkelde Kwaliteitshandboek SNL.

Planning & control-cyclus

- Het Flevo-landschap hanteert een meerjarenbeleidsplan met een meerjarenbegroting. In 2015 is het vigerend beleidsplan 2015-2019 vastgesteld.
- Jaarlijks wordt binnen het kader van het beleidsplan een Jaarplan en Jaarbegroting opgesteld met concrete (deels meetbare) doelen, bij voorkeur gericht op effecten dan wel inspanningen. Ten aanzien van kosten van natuurbeheer en publieksbereik worden kengetallen en prestatie-indicatoren opgenomen.
- Jaarverslag en Jaarplan kennen dezelfde systematiek zodat de bereikte resultaten vergeleken kunnen worden met de voornemens.
- Halverwege het jaar worden in een Halfjaarrapportage de inhoudelijke en financiële voortgang in beeld gebracht. Op basis van deze gegevens worden zo nodig doelen en/of plannings bijgesteld. De Halfjaarrapportage wordt aangereikt aan de Raad van Toezicht, naast twee kwartaalrapportages.
- De Raad van Toezicht wordt elke vergadering, door de directeur, geïnformeerd over de voortgang op hoofdlijnen en over relevante afwijkingen.

c. Omgang met belanghebbenden

Het Flevo-landschap ambieert een organisatie te zijn die in open wisselwerking met de maatschappelijke omgeving opereert. Zij ziet als maatschappelijke omgeving zowel de begunstigers, sponsors en vrijwilligers, alsook de beleidsmatige en bestuurlijke omgeving. Het Flevo-landschap informeert de belanghebbenden met diverse uitingen, waaronder: website, magazine, digitale nieuwsbrief, sociale media, jaarverslag en jaaroverzicht en folders over terreinen en onderwerpen.

Stakeholders

Het Flevo-landschap betreft de bestuurlijke en maatschappelijke omgeving bij de evaluatie en het formuleren van het beleid. Bij de totstandkoming van het Beleidsplan 2020-2023 zijn veel stakeholders bevroegd door alle leden van het MT. Het Flevo-landschap participeert in uiteenlopende gremia en processen. Met regelmaat zijn er zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau contacten met de relevante overheden en collega's. Bij de afdeling Communicatie en Marketing is lange tijd een interim-periode geweest, met onvolledige bezetting. Werving van nieuwe medewerkers is succesvol geweest met ingang van 1 januari 2020. Een deel van ons netwerk, met name in de bedrijfscontacten, is daardoor onvoldoende betrokken geweest.

Omgang met begunstigers en sponsors

- Het Flevo-landschap heeft een beleid t.a.v. sponsors geformuleerd. Met elke bedrijfsvriend wordt een contract afgesloten waarin prestaties en tegenprestaties worden benoemd. Met de Vrienden van Het Flevo-landschap wordt goed en regelmatig contact onderhouden.
- Jaarlijks vinden de Regiobijeenkomsten plaats in de provincie. Tijdens deze bijeenkomsten blikt de directeur-bestuurders met de begunstigers en relaties terug en vooruit op het gevoerde beleid en de verrichte activiteiten. In 2019 kwamen ruim 820 bezoekers naar deze Regiobijeenkomsten.
- De organisatie kent een klachtenregeling en –registratie voor externen. Deze is primair gericht op klachten over fondsenwerving en bejegening van personen, maar wordt ruim gehanteerd. De geregistreerde klachten worden met regelmaat besproken in het MT. In 2019 zijn er géén klachten geregistreerd.

Vrijwilligers

- Ruim 150 vrijwilligers zetten zich in voor de doelstellingen van Het Flevo-landschap. Deels vanuit hobby en deels uit maatschappelijke betrokkenheid. Vrijwilligers zijn actief als gastheer/vrouw in de bezoekerscentra, als rondleider in de natuurgebieden, bij het inventariseren van flora en fauna en in het beheerwerk.
- Met elke individuele vrijwilliger wordt een vrijwilligerscontract gesloten waarin de wederzijdse verplichtingen worden benoemd. Dit is niet het geval waar het om vrijwilligers gaat die in het verband van een natuurvereniging actief zijn.
- Het Flevo-landschap heeft een Klankbordgroep Vrijwilligers, die tenminste elk halfjaar overlegt met het hoofd Communicatie & Marketing en de directeur-bestuurder. Dit jaar is onder meer gesproken over de programmering natuurbeleving, de ontwikkeling van de bezoekerscentra en het beleidsplan 2020-2023 en het daarvan afgeleide jaarplan 2020.
- Tijdens de jaarlijkse brede vrijwilligersbijeenkomst doet de directeur verslag van de activiteiten en plannen van de organisatie. Daarbij wordt met de vrijwilligers van gedachten gewisseld over de ontwikkelingen. Regelmatig vinden bijeenkomsten plaats per bezoekerscentrum/deelgebied. Tijdens deze kleinere bijeenkomsten bespreekt de verantwoordelijke functionaris met de vrijwilligers activiteiten door en vindt zo nodig scholing plaats.

Interne communicatie

- In het MT-overleg vindt de beleidsvoorbereiding en besluitvorming binnen de werkorganisatie plaats. Van hetgeen besproken is, wordt een samenvatting op intranet geplaatst. Sinds medio 2019 stuurt de directeur-bestuurder gemiddeld elke 2-3 weken een mail onder de titel 'post van de directeur'. Hierin deelt hij de MT-besluiten en geeft informatie over ontwikkelingen en contacten.
- In de afdelingsoverleggen wordt informatie binnen de afdelingen uitgewisseld en het werk voorbereid.
- Het Flevo-landschap beschikt over een intranet dat gebruikt kan worden door medewerkers en vrijwilligers.

Natuur dichtbij
**HET FLEVO
LANDSCHAP**

2. Het Flevo-landschap in kort bestek

2.1 Beleidsplan 2015-2019

In het voorjaar van 2015 is het beleidsplan 2015-2019 als richtinggevend kader voor het werk van Het Flevo-landschap vastgesteld met als titel: 'Gezonde natuur in een levend landschap; voor, met en door Flevoland'. Anders gezegd, Het Flevo-landschap staat voor natuur, landschap en cultuurhistorie.

Missie

Flevoland moet een groene provincie worden waarop niet alleen de Flevolander, maar ook de rest van Nederland trots is. Het nieuwe groene hart van Nederland, met zijn unieke deltanatuur waarin wetlands, bossen, graslanden en akkerbouw versmelten, móét je gezien hebben. Om dit te bereiken, is het van groot belang dat het landschap in optimale conditie is; dat zijn streekeigen, onderscheidende karakter wordt behouden; dat zijn specifieke verhaal met verve wordt verteld en dat Het Flevo-landschap zich breed profileert en wordt erkend als dé natuur- en landschapsexpert van Flevoland. Kernwaarden in het beleid zijn een gezonde natuur in een levend landschap. Met andere woorden: goed functionerende ecosystemen gericht op biodiversiteit zijn de motor van een door mensenhanden gemaakt natuurgebied dat nog altijd in ontwikkeling is en een actieve relatie aangaat met zijn stakeholders.

De ambitie van Het Flevo-landschap voor de komende jaren is tweeledig. Wij willen meer bezoekers trekken en wij laten zien wat ons werk voor natuur inhoudt en betekent. Een hulpmiddel hierbij is het werken in de programmering met twee focusthema's: 'groen en gezond' en 'streek en voedsel'.

Groen en gezond

Het Flevo-landschap voelt zich aangesproken om vanuit natuur een bijdrage te leveren aan het grote maatschappelijke vraagstuk rond gezondheid en buiten bewegen. Het programmeringsthema 'groen en gezond' draagt bij aan de verbetering van gezondheid en de vergroting van welzijn door natuur en landschap te koppelen aan beweging, ontspanning en inspiratie opdoen. Concreet worden er in gebieden van Het Flevo-landschap eenvoudig inpasbare voorzieningen en activiteiten voor individueel gebruik aangeboden. Daarnaast worden (commerciële en niet-commerciële) partners gezocht die 'groen en gezond'-programma's in de gebieden van Het Flevo-landschap willen uitvoeren.

Streek en voedsel

In het programmeringsthema 'streek en voedsel' kunnen Flevolandse zich verbinden met de historie van hun gebied en landschap. Ook maakt het hen bewust van de oorsprong en kwaliteit van hun voedsel. Het Flevo-landschap is dankzij het regionale karakter bij uitstek de natuurorganisatie die het streekverhaal van Flevoland – zijn ontstaansgeschiedenis, zijn deltanatuur, zijn landschap – kan vertellen. Met haar natuurgebieden, landschappelijke elementen, cultureel erfgoed en landschapskunstwerken heeft de organisatie daarvoor goede aanknopingspunten en invalshoeken.

Visie

Om hier handen en voeten aan te geven, voert Het Flevo-landschap drie kerntaken uit:

1. **Natuurbeheer en -beleid:** Het beheren, herstellen en ontwikkelen van natuur, landschap en cultureel erfgoed.
 Dat is waarom Het Flevo-landschap bijna dertig jaar geleden in het leven is geroepen. Centraal staat het behouden, of zelfs vergroten, van de rijkdom aan soorten en ecosystemen van de natuur. Gewoon omdat natuur op zich van grote waarde is en omdat natuur onmisbaar is voor het welzijn van mensen. Natuur zorgt voor een gezonde leefomgeving, voor gezond voedsel, voor rust en ontspanning en voor inspiratie. Zoals de deltanatuur kenmerkend is voor Flevoland, is ook het landschap dat. Flevoland is volledig *man made*, het landschappelijk casco biedt structuur en kleur aan de ruimte en maakt polders leefbaar.
2. **Natuurbeleving:** Het ontsluiten van natuur, landschap en cultureel erfgoed.
 Dat is waar Het Flevo-landschap al jarenlang hard aan werkt. Het Flevo-landschap stelt zijn gebieden open voor publiek en zorgt ervoor dat mensen van de natuur kunnen genieten en zich er kunnen ontspannen of juist hun energie kwijt kunnen. Het ideaal? Natuur voor elke Flevolander dichtbij huis. Vandaar de slogan 'Het Flevo-landschap: 365 dagen open'.
3. **Natuurbetrokkenheid:** Het stimuleren van participatie door burgers en ondernemers en partnerschappen bij het werken aan een gezonde natuur in een levend landschap.
 Natuur, landschap en cultureel erfgoed hebben een waarde voor de samenleving, maar zonder breed draagvlak – materieel en immaterieel – zijn deze gedoemd te belanden in de marge. Natuurbeleving ('voor Flevolandse') is een manier om draagvlak te creëren, maar het is niet genoeg. Om de basis ook op langere termijn sterk te houden, is actieve betrokkenheid van de inwoners bij natuur en landschap en bij het werk van Het Flevo-landschap onmisbaar ('met en door Flevolandse'). Op allerlei niveaus kan er worden meegewerkt, meegedacht en meegedragen.

Langetermijndoelen

Het Flevo-landschap heeft een aantal langetermijndoelen geformuleerd. De richtlijn van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF) kent een vijftal doelstellingen. Deze doelstellingen bepalen de ordening van het werk en daarmee de structuur van jaarplanning en begroting, jaarverslag en jaarrekening.

Elk langetermijndoel is geplaatst onder één CBF-doelstelling (zie onderstaande tabel). Per langetermijndoel zijn (sub)doelstellingen voor de planperiode benoemd, en de bijbehorende maatregelen en resultaten beschreven. Tevens zijn een of enkele prestatie-indicatoren gedefinieerd, waarmee de voortgang gemonitord kan worden. De (sub)doelstellingen worden in het jaarplan uitgewerkt in prestaties.

CBF-doelstelling	Lange termijn doelen Flevo-landschap
1. Beheer en recreatief gebruik van natuur, landschap en cultuurhistorie	<ul style="list-style-type: none"> • Natuurgebieden worden professioneel beheerd, gericht op natuur en gebruiker. • Natuurpark Lelystad laat mensen kennismaken met en draagt bij tot het voortbestaan van Euraziatische diersoorten.
2. Voorlichting en communicatie	<ul style="list-style-type: none"> • Het Flevo-landschap brengt natuur, landschap en cultuurhistorie letterlijk en figuurlijk dichtbij de Flevolander. • Het Flevo-landschap biedt gelegenheid voor natuurbeleving voor, met en door Flevolandse. • Het Flevo-landschap wordt herkend als een natuurorganisatie die kritisch maar constructief opkomt voor de belangen van natuur, landschap en cultureel erfgoed.
3. Herstel en ontwikkeling van natuur, landschap en	<ul style="list-style-type: none"> • Het Flevo-landschap ontwikkelt nieuwe natuur waarin natuur, stad en platteland elkaar ontmoeten. • Het Flevo-landschap ontwikkelt partnerschappen in gebiedsontwikkeling.

cultuurhistorie	<ul style="list-style-type: none"> De speerpuntgebieden van Het Flevo-landschap zijn het best ingericht op bezoekers.
4. Fondsenwerving	<ul style="list-style-type: none"> Draagvlak voor het werk van Het Flevo-landschap komt tot uiting in daadwerkelijke (financiële) ondersteuning door particulieren en bedrijven.
5. Administratie en Organisatie	<ul style="list-style-type: none"> Het Flevo-landschap heeft een transparante en duurzame bedrijfsvoering. Het Flevo-landschap heeft een op de toekomst toegeruste organisatie.

Einde beleidsperiode 2015-2019

Het Flevo-landschap heeft haar motto 'voor, met en door Flevolandse' volop waargemaakt in de afgelopen beleidsperiode. We hebben veel gerealiseerd en zijn zichtbaar in de Flevolandse maatschappij. Zowel het voorliggende als de voorgaande jaarverslagen doen daar getuige van. Enkele highlights:

- Het SNL-certificaat Natuurbeheer is onlangs weer verlengd voor onze organisatie. Het Flevo-landschap mag zich met trots een professioneel natuurbeheerder noemen en tevreden zijn over de wijze waarop wij ons werk doen.
- Natuurpark Lelystad blijft ons drukstbezochte natuurterrein. Hier kan met Euraziatische diersoorten in hun natuurlijke habitat zien. Zowel door gezinnen als fotografen wordt dat enorm gewaardeerd. Natuurpark Lelystad is in 2019 door een team van mystery shoppers van de ANWB gewaardeerd met een 9. Het park staat hierdoor eveneens hoog in lijst van 'goedkope en gratis uitjes in Nederland'. De ANWB was met name enthousiast over de gratis toegang, de vele voorzieningen in het park, het netwerk van verharde wandel- en fietspaden en de aandacht voor mindervalide bezoekers.
- Het Flevo-landschap speelt een belangrijke rol in het fokprogramma van de bedreigde Europese Wisent. Veel van onze dieren worden in binnen- en buitenland weer uitgezet om de populatie te laten toenemen en de kans op ziekten te verkleinen. Ons beheerteam heeft dit najaar onze bijzondere kraal gepresenteerd op het jaarlijkse wisentcongres in Polen. De kraal in Natuurpark Lelystad is uniek in de wereld omdat de dieren niet langer verdoofd hoeven te worden voor transport en het op een stressvrije manier gezondheidsonderzoeken mogelijk maakt. Het ontwerp van de kraal is gedeeld en momenteel worden er al enkele gebouwd door collega natuurbeheerders.
- In ons gevarieerde aanbod aan natuurgebieden hebben we de afgelopen jaren groot onderhoud gepleegd. Onze netwerk aan wandel- en fietsroutes wordt gefaseerd opgeknapt, verbeterd en uitgebreid. Denk aan nieuwe routes (de Grote Trap en het Urkerveld), langere routes (Knarbosroute van 24 km), nieuw of opgeknapt buitenmeubilair (o.a. Pampushout en Larserbos), nieuwe borden en routepaaltjes (Larserbos, Pampushout en Schokland) en samenwerkingen met andere routeaanbieders. In mei 2019 hebben we onze achterban van 16000 begunstigers ondervraagd over hun mening over onze routes. Men bleek zeer tevreden over wat Het Flevo-landschap bezoekers biedt aan faciliteiten en routes en gaf een rapportcijfer 8,3. Wij zien dat vooral als een compliment aan ons beheer- en ecologenteam. Met name de afwisseling in paden (onverhard en verhard en de diversiteit aan gebieden die we ontsluiten) spraken bezoekers enorm aan. We gaan de komende tijd verder met deze aanpak om de natuurbeleving van onze bezoekers optimaal te maken en de natuur nog meer bij hen in het hart te krijgen. Dit brede draagvlak voor het werk van Het Flevo-landschap is een belangrijke erkenning voor onze inzet en draagt bij aan (financiële) ondersteuning door particulieren en bedrijven.
- We zijn ook trots op het feit dat wij ons natuurareaal nog aan het uitbreiden zijn. In 2019 hebben wij dankzij het Programma Nieuwe Natuur een enorme boost kunnen geven aan nieuwe gebieden. Dat gaat niet vanzelf, maar in de afgelopen beleidsperiode hebben we daar wel grote en belangrijke stappen in gezet. Of het nu gaat om gebiedsontwikkeling, visies maken of beheerkennis uitwisselen; medewerkers van Het Flevo-landschap werken dagelijks met vele andere partijen samen. Wij zijn gegroeid in het kritisch doch constructief opkomen voor de belangen van natuur, landschap en cultureel erfgoed.

Kortom, wij kijken tevreden terug op deze beleidsperiode omdat we stappen hebben gezet in het realiseren van de langetermijndoelen. Natuurlijk kan het altijd beter en moeten we met de tijd meegaan. Dat doen we ook. In ons nieuwe beleidsplan hebben we alweer onze nieuwe ambities uitgesproken.

2.2 2019 in kort bestek

Ook in 2019 heeft Het Flevo-landschap veel gerealiseerd. We hebben in ons nieuwe beleidsplan een verse koers en stevige ambities neergezet. Het document is te vinden op onze website. Wij onderscheiden drie pijlers in onze ambitie. Allereerst dragen wij de verantwoordelijkheid voor onze eigen terreinen, waar we als natuurorganisatie **kwaliteitsnatuur** willen realiseren. De tweede pijler richt zich op de verbinding met mensen, primair de inwoners van Flevoland (**Natuur in het hart**). De derde pijler richt zich op de bijdrage die wij, met onze kennis en ervaring, kunnen bieden aan de grote uitdagingen in onze samenleving rond bijvoorbeeld biodiversiteit en klimaatadaptatie (**Natuur als partner**).

Uiteraard zijn we trots op onze Jannie. In het eerste jaar van het Nationaal Park Nieuw Land heeft de zeearend voor het eerst succesvol gebroed in de Lepelaarplassen. Een compliment van de natuur zelf aan ons en onze partners. Met de opening van De Grote Trap is zowel een ecologische als recreatieve verbinding tussen Almere en Zeewolde met een 10 kilometer lang fietspad in een brede natuurvriendelijke oeverzone. De hydrozone rond Schokland bood ook dit jaar aan een groot aantal weidevogels een broedgebied en bijzondere populaties libellen van moerassen gedijen uitstekend. De projecten Nieuwe Natuur maken voortgang: in het Urkerveld is begonnen met inrichting en is een fietspad aangelegd, een deel van de Gouden Rand is gerealiseerd en rond Schokland is gestart met een meetplan voor grondwater in samenwerking met boeren uit het gebied. De kudde wisenten is dit jaar uitgebreid met maar liefst acht jongen en ook de populatie van de sterk bedreigde Pater Davidherten is uitgebreid. De wisenten worden zo veel mogelijk uitgezet in natuurgebieden elders in Europa. Met onze excursies en bezoekerscentra hebben we vele tienduizenden mensen weten te bereiken. Ruim 1600 mensen namen deel aan één van de ruim 170 excursies. Uitgast was dit jaar een groot succes met ruim 3.000 bezoekers en een uitgelezen muziekprogramma verspreid over drie podia.

Het Flevo-landschap werkt intensief samen met vele organisaties in Flevoland in haar streven Flevoland nóg mooier te maken. De samenwerking is in 2019 breder en intensiever geworden, onder andere rondom het Nationaal Park Nieuw Land en rond het thema biodiversiteit. Binnen het Programma Nieuwe Natuur Flevoland werken we samen met verschillende partners en financieren we projecten via diverse subsidievormen. Het ontvangen van subsidies loopt niet altijd gelijk met het jaar waarin de uitgaven worden gedaan. Eind 2019 is een groot bedrag ontvangen welke in de komende jaren pas wordt uitgegeven. Op pagina 56 wordt hier nog nader op ingegaan.

2.3 Risicomanagement

Risicomanagement is een integraal onderdeel van het gevoerde beleid en wordt in ieder geval gezien vanuit de onderdelen: strategie, operationeel, financieel, financiële verslaggeving, en wet- en regelgeving. Een vast onderdeel van de periodieke voortgangsrapportages van de projecten is een risicoparagraaf. Directeur en Raad van Toezicht zijn goed op de hoogte van de belangrijkste risico's en onzekerheden binnen de branche. Flevo-landschap hanteert interne risicomanagement- en controlesystemen waarmee de organisatie-brede risico's worden beheerst. Vanuit de Audit Commissie en Raad van Toezicht is er bijzondere aandacht voor de (financiële en overige) risico's bij grote projecten.

De belangrijkste strategische risico's voor Het Flevo-landschap zijn het behoud van een goede relatie met de provincie Flevoland en belangrijke sponsors en een goede reputatie in de Flevolandse samenleving. Operationele risico's betreffen de rechtmatigheid van de te besteden subsidies en de grote projecten in het kader van het Programma Nieuwe Natuur. De bewaking van de financiële positie en het bijstellen op basis van de financiële risico's vindt periodiek plaats.

2.4 Beleggingsbeleid en vermogensbeheer

Het beleggingsbeleid is vastgelegd in het beleggingsstatuut. Het beleggingsstatuut is in de vergadering van de Raad van Toezicht op 25 maart 2014 vastgesteld en goedgekeurd. Bespreking in 2016 van de externe ontwikkelingen (o.a. rentestand) heeft niet geleid tot aanpassing van het statuut.

Het basisvermogen, dat op lange termijn intact dient te blijven, is in 2014 opnieuw belegd met de doelstelling om waardegroei te genereren met een beperkt risico. Het vermogensbeheer is sinds 2014 ondergebracht bij twee vermogensbeheerders die het beheer uitvoeren op basis van het statuut. De vermogensbeheerders rapporteren schriftelijk en lichten mondeling toe in de vermogensbeheercommissie (VBC). De VBC bestaat uit de directeur en controller. Op kwartaalbasis geeft de vermogensbeheerder inzicht in de samenstelling van de effectenportefeuille, welke besproken wordt in de VBC. Daarbij wordt verantwoording afgelegd over het beheer en getoetst ten opzichte van het beleggingsstatuut. De directeur legt verantwoording af aan de Raad van Toezicht.

Het beleid ten aanzien van het vermogensbeheer is vastgelegd in het 'Protocol Vermogens Beheer Commissie'. De Raad van Toezicht kent een Financiële Audit Commissie die besprekingen rond het beleggingsbeleid en de uitvoering van het vermogensbeheer in de Raad van Toezicht voorbereidt. Over 2019 is het doel om het belegd vermogen op peil te houden gerealiseerd, ondanks de zeer lage rente.

Met betrekking tot duurzaam beleggen sluit Het Flevo-landschap zich aan bij de "Handreiking verantwoord vermogensbeheer" van de vereniging van Fondsenwervende Instellingen. Het beleggingsbeleid wordt inhoudelijk neergelegd bij een externe vermogensbeheerder die een goede onderbouwde visie heeft m.b.t. de volgende algemene duurzaamheidscriteria: bescherming van natuur, het milieu en klimaat, sociale misstanden zoals kinderarbeid, het schenden van mensenrechten, het schenden van werknemersrechten, dwangarbeid en discriminatie.

2.5 Toekomst

Het jaar 2020 is het eerste jaar van het Beleidsplan 2020-2023. De daarin benoemde accenten langs de drie pijlers krijgen nadrukkelijk aandacht. Die aandacht is ook verwerkt in de begroting. In de jaarrekening over 2019 is de begroting 2020 opgenomen. De inkomsten in 2020 zijn in lijn met die van 2019. Hetzelfde geldt voor de besteding van de middelen aan de doelstellingen, aan fondsenwerving en aan ondersteunende taken. Met het aanstellen van een fondsenwerfer in 2020 is de verwachting dat de bijdragen uit sponsoring vanaf 2021 zullen gaan toenemen. Belangrijk aandachtspunt is de ontwikkeling van bezoekerscentra en het vrijwilligersbeleid. De verwachting is dat in projecten meer inkomsten en bestedingen zullen omgaan dan in 2019 het geval was, met name ten aanzien van de Nieuwe Natuurprojecten (grondverwerving en inrichting) en de ontwikkeling van Nationaal Park Nieuwland (ontwikkeling Lepelaarplassen-gebied als poort). In 2021 wordt - evenals in eerdere jaren - het merendeel van de capaciteit en middelen ingezet op de doelstellingen "beheer en recreatief gebruik van natuur, landschap en cultuurhistorie", "herstel en ontwikkeling van natuur, landschap en cultuurhistorie" en "voorlichting en communicatie". In praktijktermen betekent dit vooral inzet op kwaliteit in natuurbeheer en het faciliteren van natuurbeleving.

In 2020 pakken we volop de uitvoering van ons nieuwe beleidsplan 2020-2023 op. Naast het reguliere werk voor de bestaande natuurgebieden vraagt de ontwikkeling van projecten in het Programma Nieuwe Natuur Flevoland blijvend extra inzet vanwege de opgave en de risico's die daarmee gemoeid zijn.

Het Flevo-landschap is financieel gezond en blijft daarbij permanent alert op beheersing van kosten en het werven van aanvullende middelen. We zoeken daartoe partnerschappen met bedrijven en organisaties die samen met ons ondernemend aan de slag willen in onze natuurgebieden of met producten daaruit. De manier van werken die wij nastreven – transparant, effectief, in wisselwerking met de samenleving – vraagt een goed toegeruste organisatie. Professionalisering en stroomlijning en automatisering van werkprocessen maakt daar deel van uit. Het doel is immers om zo veel mogelijk resultaten in de doelstellingen te bereiken, en daarmee te werken aan “Gezonde natuur in een levend landschap; voor, met en door Flevolandse”.

Covid-19

Op het moment van het schrijven van de jaarrekening zit onze organisatie midden in de maatregelen rondom het Coronavirus. Voor het Flevo-landschap zijn de effecten nog beperkt. De inkomstenstromen worden nauwelijks geraakt, met uitzondering van de parkeerinkomsten en de inkomsten vanuit onze bezoekerscentra. De Provincie Flevoland heeft in onze richting uitgesproken dat subsidies iet onder druk komen te staan. Wij kunnen een groot deel van onze beheeractiviteiten nog uitvoeren. De impact op onze effectenportefeuille lijkt vooralsnog beperkt te blijven tot € 150.000 waardevermindering.

3. Doelrealisatie 2019

De navolgende rapportage geeft inzicht in de voortgang van de doelstellingen.

3.1 Doelstelling Beheer en recreatief gebruik natuur, landschap en cultuurhistorie

Aan de basis van Het Flevo-landschap staan altijd natuur en landschap en het beheer en verder ontwikkelen daarvan. Dat is het fundament dat Het Flevo-landschap in staat stelt om een actieve rol in de Flevolandse samenleving te spelen. Deze basis - zorg voor natuur en landschap - is de constante in het werk van de organisatie. Hierin wordt ook het leeuwendeel van de middelen en inzet aangewend. Het beheer is gericht op de natuurwaarden, maar ook op het recreatief gebruik van natuurgebieden. Als professionele organisatie is Het Flevo-landschap SNL-gecertificeerd.

te besteden aan doelstelling	Realisatie 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019	Begroting 2020
beheer natuur, landschap, cultuur-historie	1.584.584	1.993.807	1.931.967	2.262.455

Lange termijn doel	Natuurgebieden worden professioneel beheerd, gericht op natuur en gebruiker.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het beheer van Het Flevo-landschap leidt tot behoud of vergroting van de ecosystemen en de biodiversiteit daarin.
prestatie-indicator	Het Flevo-landschap beheert op planmatige wijze circa 5.100 hectare bestaande natuur, landschappelijke elementen en cultureel erfgoed. De bestaande natuurkwaliteit blijft behouden of wordt verbeterd. Dit betekent dat in de SNL-beoordelingssystematiek die bij beheerevaluatie wordt gebruikt, minimaal 50% van de natuur een score 'voldoende' of beter heeft.
prestatie 2019	<p>Beheer van 1.100 hectare moeras en plas.</p> <p>In moerassen zijn sturen op de waterhuishouding en cyclisch vegetatiebeheer de belangrijkste maatregelen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • In 2018 is geconstateerd dat de eerder genomen maatregelen in het Gorzenveld en het Gruttoveld nog onvoldoende zijn. In 2019 wordt het effect van de uitgevoerde aanvullende maatregelen verder gemonitord of laatste punten hiervan nog uitgevoerd. • In de Kamperhoek worden er peilschalen bij geplaatst om het peilbeheer beter te kunnen monitoren met extra aandacht voor het correct functioneren van de huidige pompen. • Het rietveld in de Stichtse Putten en delen van het Gorzenveld worden conform meerjarige planning uitgevoerd.
	<p>Beheer van 2.000 hectare bos.</p> <p>In de bossen wordt geïntegreerd bosbeheer toegepast gericht op versterken van natuurwaarde en recreatiewaarde. Houtproductie is geen doel op zich. Inkomsten uit vrijkomend hout worden ingezet voor natuurbeheer. In 2019 wordt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • er extra gelet op risicobomen i.v.m. de essentaksterfte. Daar waar geen bosbeheer plaatsvindt, worden de effecten van de essentaksterfte gevolgd, met name waar onveilige situaties ontstaan. • het kleinschalig dunnen in samenwerking met zorgboerderij de Huif voortgezet. • in de Pampushout volgens schema een deel gedund en waar nodig ingeplant waarbij voorrang wordt verleend aan de

	<p>percelen met monotoon essenaanplant.</p> <ul style="list-style-type: none"> • in het Larserbos aangeplant en eventueel essen gekapt. • in een deel van Knarbos West gedund en wordt een deel van de slechte populierenvakken gekapt.
	<p>Beheer van 200 hectare grasland en akker.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Op de graslanden wordt pacht als beheerinstrument ingezet, gericht op het versterken van de natuurkwaliteit. Dat vraagt om goede afstemming met de agrarische pachters en toezicht op de geleverde diensten. De resultaten worden getoetst via de evaluatie van de beheerplannen conform de SNL-systematiek. Waar nodig vindt aanpassing van de pachtcontracten plaats. • De Paddenpoelen hebben in 2017 een op akkervogels toegespitst bouwplan gekregen: ¼ deel wintervoedsel en ¾ grasklavermengsel. In de loop van 2019 wordt besloten of de overstap van grasklavermengsel naar luzerne gemaakt kan worden.
	<p>Beheer van landschappelijke elementen (ruim 300 hectare).</p> <p>Landschappelijke elementen en wegbeplantingen worden naar hun aard (laan, struweel, bosjes) beheerd. Waar nodig worden laanbomen vervangen of gesnoeid. In 2019 ligt de nadruk van het beheer op het volgen van de ontwikkeling van de essentaksterfte en daar waar is ingegrepen of er herplant nodig is om de elementen in stand te houden.</p>
	<p>Behoud en onderhoud van cultureel erfgoed (monumenten en landschapskunstwerken).</p> <ul style="list-style-type: none"> • De kerk op de zuidpunt van Schokland is bouwkundig geïnspecteerd. Dit heeft nieuwe inzichten opgeleverd maar ook vraagstukken in het beheer. Grootste vraagstuk is wat willen/moeten we in stand houden. In 2019 moet helder worden in het overleg met de RCE wat verstandig is. Sinds het stoppen met chemische onkruidbestrijding is er met diverse milieuvriendelijke alternatieven geëxperimenteerd. De resultaten zijn niet overal bevredigend in 2019 zal naast de bestrijding ook worden onderzocht of er alternatieven zijn voor de half verharding van de Aardzee.
realisatie 2019	<p>Moeras en plas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De ontwikkelingen bij het Grutto-en Gorzenveld zijn na het project goed gevolgd. De conclusie is dat Gruttoveld goed werkt, maar dat wateraanvoer noodzakelijk is om het biotoop voor weidevogels goed te kunnen beheren. Het Gorzenveld heeft nog een te groot 'lek'. Uit de aanvullende proef van februari 2019 is gebleken dat compartimentering van het gebied hier geen oplossing biedt. Voor dit gebied zullen we onze doelen moeten gaan bijstellen. • In Kamperhoek is een stuw vervangen en zijn er peilschalen geplaatst. Verder is er onderhoud verricht t.b.v. het correct functioneren van de huidige pompen. • Een kwart van het rietveld in de Stichtse Putten is volgens schema gemaaid. Het riet is verwerkt als bodembedekking voor een potstal van een veehouder in de buurt. Het rietmaaien in het Gorzenveld is in afwachting op de nieuwe doelen voorlopig uitgesteld. <p>Bos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ook dit jaar is de essentaksterfte nauwgezet gevolgd. Op sommige plekken zien we dat de aftakeling minder snel gaat dan verwacht. Helaas was flink ingrijpen om onveilige situaties te voorkomen weer nodig o.a. in het Tollebekerbos, Knarbos en op Schokland. • Zorgboerderij de Huif heeft weer kleinschalig zaagwerk verricht in het Flevohout. In dit gebied, ooit opgezet als proeftuin voor Nederlands hout, zijn plannen ontstaan om met het oog op de klimaatverandering wat afwijkende soorten te gaan planten.

	<ul style="list-style-type: none"> • In het Knarbos is fors ingegrepen in de essen en de populieren en ook hier moet aanplant op de kap gaan volgen. • Dit jaar is het gelukt om ook weer veel aan te planten en de ontwikkeling van de eerdere aanplant gevolgd. Zo wordt er toegewerkt naar een gevarieerd robuust bosbestand. <p>Grasland en akker:</p> <ul style="list-style-type: none"> • In een groot aantal pachtcontracten is de verplichting opgenomen dat de pachter voor de eerste werkzaamheden contact met de terreinbeheerder opneemt. Doel is om zo onze doelen en aandachtspunten helder te maken bij de pachter en om zo te investeren in de relatie. • Het resultaat van de akkers bij Schokland is tegengevallen. De samenwerking met de pachter ging niet naar wens en in goed overleg is besloten om de samenwerking op dat gebied te beëindigen. Er wordt gewerkt aan een nieuw bouwplan met daarin de ervaring van afgelopen jaren meegenomen en kennis die is opgedaan bij onze collega organisatie Het Zeeuwse Landschap. • Bij de Paddenpoelen is conform bouwplan ¼ deel wintervoedsel naar een ander deel van de akker verschoven en is de grasklaver geploegd en ingezaaid met luzerne. Door droogte is echter de opkomst van luzerne zeer slecht gegaan en moet deze in 2020 opnieuw ingezaaid. <p>Landschappelijke elementen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er is weer volop gesnoeid en een terreinbezoek geweest om de ontwikkeling van de afgezette delen te kunnen volgen. Het resultaat is naar tevredenheid en het beheer wordt dan ook conform doorgezet. Het lijkt er op dat herplant nauwelijks nodig is. <p>Cultureel erfgoed:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het beeld van de kerkruïne is inmiddels duidelijk. Er zal groot onderhoud moeten worden uitgevoerd om de authentieke onderlaag voor de lange termijn goed te kunnen beschermen. Deze ingrepen stijgen boven ons reguliere beheer uit. De eerste verkenning is gedaan om te kijken wie dit groot onderhoud wil gaan initiëren en financieren, helaas nog niets concreet. • Er is een terreinbezoek geweest met de erven van de kunstenaar van de Aardzee. Het oordeel was overwegend positief maar op details zijn er nog wel wat nieuwe inzichten gedeeld. Het is wel duidelijk geworden dat het vervangen van de schelpenbanen wat betreft de erven een no-go is.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De recreatieve voorzieningen in de gebieden zijn adequaat voor hun niveau van openstelling.
prestatie-indicator	Gebruikers geven de aanwezige voorzieningen in 2018 een voldoende.
prestatie 2019	Onderhoud aan paden, bruggen en terreinmeubilair is een vast punt in het beheer. Eind 2018 heeft er een tussentijdse (externe) inspectie plaatsgevonden. De uitkomst daarvan wordt verwerkt in het Meerjarig onderhoudsplan Bruggen en vormt dus weer de basis voor het brugbeheer voor 2019 en daarna. Afhankelijk van de ontwikkeling van CMSi wordt er gewerkt aan het verzamelen en updaten van de hoeveelheden. Ondertussen wordt er doorgedaan met het groot onderhoud van de halfverhardingspaden met de nadruk op Schokland. Afhankelijk van de uitkomst van een proef eind 2018 (Vaartsluisbos) zullen we ook paden die er minder slecht aan toe zijn maar wel onderhoud vragen aanpakken met een methode waarbij het bestaande materiaal wordt ontdaan van vervuiling en hergebruikt.
realisatie 2019	Verschillende halfverhardingspaden zijn opgeknapt en kunnen er weer even tegen. Minder goed nieuws is dat asfaltwegen veel te lijden hebben gehad van de droge zomers. De eerder dichtgemaakte scheuren zijn groter geworden.

	Groot (kostbaar) onderhoud is onvermijdelijk. Er wordt gestart met het in beeld brengen van de kosten hiervan. Er lijkt schot te komen in de afspraken over het eigendom van de fietspaden op onze ondergrond. Met Almere en Lelystad wordt gekeken of we deze in een recht van opstal kunnen vastleggen. Het definitief vastleggen van deze (oude) afspraken vraagt veel tijd en geduld van de terreinbeheerder en rentmeester.
	Aan de hand van het vernieuwde bruggenplan is er weer onderhoud uitgevoerd. Verder is de laatste hand gelegd aan het vervangen van de houten slagbomen op prominente plaatsen.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het beheer vindt systematisch plaats gebaseerd op de Plan-Do-Check-Act cyclus.
prestatie-indicator	In 2017 is er voor elk gebied een beheerplan dat maximaal 10 jaar oud is. (Nu geldt dat voor 60% van gebieden).
prestatie 2019	<p>In 2017 is gestart met de tweede generatie beheerplannen. In 2019:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Staan de beheerplannen voor de gebieden Knarbos, Larservaartbos, Ooievaarplas/Reigerplas, Flevohout, Gruttoveld en Winkelse Zand op de rol. • Is afronding van de eerste herziening van het Natura-2000 beheerplan Lepelaarplassen aan de orde. Hier ligt het initiatief bij de provincie en participeert Het Flevo-landschap als belangrijkste stakeholder. <p>In 2018/2019 wordt ook bijgedragen aan het nieuw op te stellen Provinciaal Faunabeheerplan.</p> <p>In 2016 zijn de CMSi-modules Natuurdatabank en Vastgoed beschikbaar gekomen. In 2018 is de module Vastgoed grotendeels gevuld en is gestart met de vulling van de Natuurdatabank (deels historisch) door Het Flevo-landschap. Tevens worden data geleverd aan de Nationale Databank Flora en Fauna.</p>
	<p>Binnen het SNL-monitoringsplan 2017-2022 worden flora, fauna en vegetatiestructuur in een aantal gebieden geïnventariseerd. Ad hoc vindt aanvullende monitoring van onverwacht voorkomende soorten plaats. Voor de vrijwillige monitor-medewerkers wordt een uitwisselingsbijeenkomst georganiseerd.</p> <p>Het waterschap is reeds enkele jaren bezig met het opstellen van doelen voor wateren die niet onder de Kaderrichtlijn Water vallen. In 2018/2019 komen enkele gebieden van Het Flevo-landschap aan de beurt. Het Flevo-landschap levert hier een inhoudelijke bijdrager aan.</p> <p>De nieuwe natuurwet heeft tot de nodige veranderingen geleid in de structuur van Stichting Faunabeheer Flevoland en de invulling van de Faunabeheereenheid (FBE). In deze laatste is de directeur mede namens Natuurmonumenten in het bestuur vertegenwoordigd, naast SBB. Eind 2018 zal de FBE waarschijnlijk het nieuwe Faunabeheerplan 2019-2023 opleveren. Faunabeheer rondom het vliegveld is daarbij een spanningsveld dat vermoedelijk ook in 2019 aandacht vraagt. De organisatie van het Faunabeheer in Flevoland is in beweging. Eind 2018 zal een verkenner namens de Provincie aanbevelingen doen over de gewenste ontwikkelrichting (FBE met 1 of meerdere WBE's en herpositionering SFF). Dan wordt duidelijk of dit gevolgen heeft voor onze organisatie. In 2019 zal indien nodig ons beleid en de organisatie van het faunabeheer worden aangepast aan de nieuwe situatie.</p>
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • De beheerplannen voor de gebieden Larserbos, Tollebekerbos, Lepelaarplassen en Heggenlandschap&Wildwallen zijn vastgesteld. Aan de beheerplannen Knarbos, Ooievaarplas/Reigerplas en Flevohout wordt gewerkt. De monitoringswerkzaamheden liggen op schema.

	<ul style="list-style-type: none"> • Ter voorbereiding op het nieuwe N2000 beheerplan Lepelaarplassen door de provincie zijn een tweetal eerste onderzoeken uitgevoerd. "Actualisatie Effectanalyse Bestaand Gebruik" en "Actualisatie Analyse Vogel trends". Beide onder regie van de provincie, maar wij zijn als terreinbeheerder nauw betrokken (aanleveren relevante informatie, meedenken en controle op inhoud). • Ter voorbereiding op het nieuwe KRW-stroomgebiedsbeheerplan in nauw overleg met Waterschap gekeken naar KRW doelstelling voor de Lepelaarplassen (waterkwaliteit- en kwantiteitsdoelen en locatie meetpunt). Er heeft ook aanvullend onderzoek plaatsgevonden ter voorbereiding daarvan (vis, chemisch, macrofauna) • Samen met het Waterschap en Provincie zijn ecologische doelen opgesteld voor een aantal van onze wateren; Ooievaarsplas, Reigerplas, Beverplas (Knarbos), Poel Stuijketal. Hierbij zijn chemische en biologische doelen opgesteld en adviezen uitgebracht voor een aantal beheermaatregelen. Kleinere maatregelen, passend bij huidige doelen, kunnen op korte termijn uitgevoerd worden. Grootschalige maatregelen worden in het algemeen meegenomen als advies bij het opstellen van een beheerplan en hier afgewogen. De poel in het Winkelse Zand stond ook op de planning, maar kon door droogval niet beoordeeld worden. Wel is van de situatie gebruik gemaakt om de poelbodem netjes te kunnen schonen. • De huidige ondersteuning die CMSi biedt bij het uitvoeren van de beheerplancyclus is het afgelopen jaar weer geëvalueerd en waar nodig aangepast (beschikbare velden voor beheerslaglegging, beheercodetabellen, gebruik van taken en toelichting in de begroting). Er is gestart met een plan om CMSi beter te benutten als ondersteuning van de beheerplancyclus (dit wordt in 2020 verder uitgewerkt). • In maart is voor het eerst een bijeenkomst georganiseerd specifiek voor de monitoringsvrijwilligers, gebonden aan onze terreinen. Met ongeveer 30 mensen is er geluisterd naar verschillende verhalen van de vrijwilligers zelf, over ervaringen en waarnemingen uit onze gebieden van 2018. • Het Provinciaal Faunabeheerplan (FBP) is vastgesteld. Als vast lid van de Faunabeheer eenheid (FBE), het orgaan wat samen met de provincie het FBP opstelt, heeft het Flevo-landschap bijdragen hieraan geleverd.
--	--

Natuurpark Lelystad is sinds lang een van de locaties waar fokgroepen van bedreigde diersoorten als przewalskipaard en wisent gehouden worden. Ook nu is het Natuurpark een locatie voor tijdelijke huisvesting van Europese otters als overbrugging naar uitzetten in het wild. Het Flevo-landschap staat open voor deze functie en meer: de dieren vergroten de attractie- en educatieve waarde van het Natuurpark. De komende jaren dient het beleid hierin echter wel nader te worden uitgewerkt. Zowel wat betreft de (inter)nationale behoefte als wat betreft de eigen mogelijkheden en die van samenwerkingspartners.

Lange termijn doel	Natuurpark Lelystad laat mensen kennismaken met en draagt bij tot voortbestaan van Euraziatische dieren.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Natuurpark draagt bij aan het vergroten van de kennis van Euraziatische dieren.
prestatie-indicator	De dieren zijn in het Natuurpark in semi-natuurlijke omstandigheden voor bezoekers te zien. Het Flevo-landschap verstrekt informatie over dieren in het veld, in het bezoekerscentrum en op de website.
prestatie 2019	Eind 2018 wordt duidelijk hoe we het otterverblijf en platform gaan renoveren. De renovatie wordt in 2019 conform uitgevoerd. In de plannen wordt voorlichting en educatie meegenomen.
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Het renoveren van het otterplatform kost meer tijd omdat het werkingrijpender is dan in eerste instantie werd

	<p>gedacht. Die tijd is gebruikt om te kijken of er partners zijn die mee willen investeren. Er is een kansrijk initiatief nu gaande voor een Leader-subsidie en bijdrage van de gemeente Lelystad.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ZIMS (het Zoological Information Management System: de zoologische gegevensverzameling en beheersoftware van gehouden wilde dieren) wordt meer en meer onze database. Er een lijn aangebracht in alle officiële documenten en deze zijn gedocumenteerd. Daar waar nodig zijn/worden een aantal vergunningen vernieuwd.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Natuurpark levert een bijdrage aan instandhouding van een aantal diersoorten.
prestatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Het in 2018 vastgestelde 'Kader gehouden dieren natuurpark' is leidend voor de (deel)beslissingen die bij de uitvoering aan de orde zijn. • Er wordt onderzocht of het mogelijk is om uit de groep przewalskipaarden een fokgroep samen te stellen en of nakomelingen naast verjonging op het Natuurpark, ook elders kunnen bijdragen bij het in stand houden van de soort. Het is nu nog niet te zeggen wat en hoe we in 2019 daar stappen in kunnen nemen. • De nieuwe stier Duncan bij de wisenten doet het goed; ook in 2019 zullen er nakomelingen worden uitgeplaatst. • De eerste helft 2018 leek de situatie bij de Pater David-herten stabiel en zijn er enkele jongen weer grootgebracht. In 2019 zal de groep nauwlettend worden gevolgd.
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • In 2019 is er contact geweest met de Nederlandse kenners die betrokken zijn bij het behouden van przewalskipaarden. Het blijkt dat er met name behoefte is aan ruimte voor een hengstengroep. Nakomelingen worden zelden nog uitgeplaatst. In 2020 gaan we bepalen of we aan dit verzoek gehoor kunnen geven. • Ook in 2019 is de populatie Pater-Davidsherten gegroeid en zijn er geen onverklaarbare sterfgevallen geweest. • Er is een bezoek gebracht aan de wisentenconferentie in Polen. Hier is met een prachtig filmpje het Natuurpark gepromoot met als sterke troef onze kraal waarmee we zonder te verdoven kunnen behandelen en wisenten op transport kunnen zetten. Er is kennis opgedaan en er zijn contacten gelegd. • Er is een verzwakte en gewonde otter aangetroffen op de parkeerplaats van het natuurpark. De otter is onderzocht en verzorgt (e.e.a. in overleg met de otteropvang De Nimf). Met de bevoegde instanties wordt gekeken wat het beste is voor deze otter, weer uitzetten of in het park houden. • Er is een start gemaakt met het opruimen en digitaliseren van de oude stukken rondom de gehouden dieren. Bij twijfel over de papieren wordt contact gezocht met het bevoegd gezag. Bij deze tijdrovende klus wordt het team ondersteund door een vrijwilliger.

overzicht areaal in beheer en verpachting	realisatie 2018	begroting 2019	realisatie 2019	Begroting 2020
totaal areaal in beheer (ha eigendom en erfpacht)	5.047	pm	5.092	Pm
areaal met beheervergoeding SNL (ha)	4.327	4.327	4.327	4.327
beheervergoeding (SNL)	1.419.704	1.234.533	1.280.443	1.237.548
opbrengst verpachting	342.507	275.000	434.805	438.807

3.2 Doelstelling Voorlichting en Communicatie over natuur, landschap en cultuurhistorie

Er is in Flevoland waardering voor de dingen die Het Flevo-landschap doet, maar vanuit diverse geledingen komt het signaal dat Het Flevo-landschap deze dingen nog veel meer zichtbaar kan maken. Zichtbaarheid is nodig om begrip en draagvlak voor natuurbeheer te vergroten en de rol die natuur voor recreatie en andere maatschappelijke vraagstukken kan spelen, beter voor het voetlicht te brengen. De komende beleidsperiode gaat Het Flevo-landschap strategischer werken aan zichtbaarheid, herkenbaarheid én verbreding van de achterban.

te besteden aan doelstelling	realisatie 2018	begroting 2019	realisatie 2019	Begroting 2020
voorlichting	858.956	912.482	787.410	1.073.207

De realisatie over 2019 wijkt voor deze doelstelling af ten opzichte van de begroting. In het jaar zijn er veel personele mutaties geweest en daarmee samenhangende vervangende inhuur. We hebben ervoor gekozen om ons vooral te richten op de basiswerkzaamheden. Daardoor zijn enkele projectactiviteiten niet uitgevoerd en zijn de betreffende begroote middelen niet of nauwelijks besteed. Hieronder wordt verder ingegaan op de realisatie van de activiteiten die in het beleidsplan en jaarplan zijn opgenomen.

Lange termijn doel	Het Flevo-landschap brengt natuur, landschap en cultuurhistorie letterlijk en figuurlijk dichtbij de Flevolander.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap is als 'merk' bekend bij de bevolking.
prestatie-indicator	Het Flevo-landschap is in 2018 bekend bij de helft van de Flevolandse.
prestatie 2019	<p>Het bekendheids- en imago onderzoek van Motivaction heeft een aantal belangrijke learnings opgeleverd. Voor zowel begunstigers als niet-begunstigers staat Het Flevo-landschap voor Toegankelijk, Dichtbij en Betrokken. Begunstigers noemen ook Deskundig en Vriendelijk als belangrijke kenmerken. Een provinciale specialist geldt voor 30% van de begunstigers vs. voor 22% van de niet-begunstigers. Voor de niet-begunstiger is Onzichtbaar een behoorlijk relevant kenmerk (8e kenmerk, 18% noemt deze).</p> <p>Een aandachtspunt is de daling van de geholpen bekendheid van 79% (in 2015) naar 70% (in 2017). De spontane naamsbekendheid blijft stabiel op 10%. Ook de vraag onder niet-begunstigers "Hoor of lees je wel eens iets over Het Flevo-landschap?" levert belangrijke inzichten: 38% antwoordt: via het huis-aan-huis blad, 23% door een bezoek aan een natuurgebied, maar ook 31%: ik hoor of lees nooit iets over Het Flevo-landschap.</p> <p>Zowel de significante daling in geholpen bekendheid, als de onzichtbaarheid voor niet-begunstigers duiden er op dat we voor 2019 als doel willen stellen: vergroten van de zichtbaarheid in eerste instantie en secundair het creëren van binding. Bovendien willen we in 2019 de zichtbaarheid in de provincie vergroten door het verfrissen van de gebiedsbebording. Ook het verbeteren en zichtbaarder maken van fiets- en wandelroutes kan helpen in het zichtbaarder maken van Het Flevo-landschap. Het thema voor 2019: de basis op orde! Zowel goed vindbare wandel- en fietsroutes als duidelijke en eenduidige gebiedsbebording zijn basis zaken die gewoon goed op orde moeten zijn.</p>
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> In 2019 is op diverse manieren gewerkt aan de zichtbaarheid en bekendheid van het Flevo-landschap. Onze gebieden en activiteiten zijn via diverse kanalen onder de aandacht gebracht bij (potentiële) bezoekers. Ook werd het publiek op de hoogte gebracht van actuele en nieuwswaardige ontwikkelingen in onze gebieden.

	<ul style="list-style-type: none"> • Door inzet van ons magazine, de nieuwsbrief, website, social media zoals Facebook en Twitter, maar ook via Omroep Flevoland en lokale kranten zoals Flevopost en Almere Deze Week zijn wij erin geslaagd Het Flevo-landschap zichtbaar en relevant te houden voor de inwoners van Flevoland. • Grote publiekstrekkers in onze media waren o.a. de geboorte van zeearend Jannie in de Lepelaarplassen (diverse landelijke kranten schreven over de geboorte) en de bronstbarometer van Natuurpark Lelystad. Maar ook andere actuele berichten over bijvoorbeeld de eikenprocessierups en buizerds in de Pampushout die hun nest beschermden tegen wandelaars zorgden voor een breed bereik van onze media. • Ruim 100.000 bezoekers bezochten onze website. De verdeling van de informatiedrager is nagenoeg 50/50 voor de PC (43%) en de mobiele telefoon (47%). Een kleine 10% nam de informatie via een tablet tot zich. Op al onze sociale mediakanalen werd in 2019 groei gerealiseerd, zowel door natuurlijke aanwas als via online campagnes. • Ook de jaarlijkse regiobijeenkomsten werden in 2019 weer goed bezocht. Ruim 820 mensen kwamen af op één van de drie avonden in Emmeloord, Lelystad en Almere. Het thema biodiversiteit werd gepresenteerd door directeur-bestuurder Ben Huisman en twee gastsprekers (Professor, doctor, ingenieur David Kleijn, hoogleraar plantencologie en natuurbehoud van de Wageningen Universiteit en Hedwig Boerrigter, directeur van Stichting Veldleeuwrik en kwartiermaker deltaplan biodiversiteitsherstel). Het thema werd met specifieke voorbeelden relevant gemaakt voor de inwoners van Flevoland. Wij concluderen dat bekendere sprekers (zoals Gerrit Hiemstra, Ruben Smit en Nico de Haan) nét wat meer bezoekers wisten te trekken. • De evenementen hebben in 2019 ook weer voor behoorlijk wat exposure op radio en in lokale kranten gezorgd. Ook in de online kanalen en op sociale media was Het Flevo-landschap rond evenementen veelvuldig in beeld. Deze evenementen werden door Het Flevo-landschap zelf georganiseerd of in samenwerking met partners. Het klassieke muziekfestival Uitgast trok na een uitgebreide publiciteitscampagne meer dan 2.500 bezoekers naar Natuurpark Lelystad. Ook de Archeologiedag, Schat aan Verhalendag en Wereldtrekvoegdag zorgden naast enthousiaste bezoekers ook voor zichtbaarheid in diverse media. • Omroep Flevoland besteedde op radio en tv aandacht aan onder meer de volgende nieuwsfeiten: de bestrijding van de eikenprocessierups met nestkastjes in Almere, de vuurwerkvrijezones in Lelystad en Almere, de opkomst van de otter in Nederland, de opening van fietspad de Grote Trap, de geboorte van zeearend Jannie, boomfeestdag in het Schokkerbos en de nationale voorleesdag in de Flevomeer Bibliotheek (waar vrijwilligster Marijke Verbraaken voorlas). • RTL4 maakte een uitzending van House Vision in Natuurpark Lelystad, NPO3 besteedde uitgebreid aandacht aan Nationale Parkendag op stadslandgoed De Kempphaan in Almere waar HFL samen met Staatsbosbeheer optrok en KRO/NCRV-programma Binnenstebuiten kwam naar Natuurpark Lelystad voor een lange reportage. • De Stentor schreef uitgebreid over de problematiek op het Gruttoveld en de historie rondom de hydrozone bij Schokland. • Het Italiaanse televisiestation RAI3 besteedde uitgebreid aandacht aan Schokland en de Vlaamse krant Het Laatste Nieuws bracht een reportage over 55 uur in Flevoland (onder meer in de Lepelaarplassen)!
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap wordt herkend als dé Flevolandse natuur- en landschapsorganisatie.
prestatie 2019	De programmeringsthema's "groen en gezond" en "streek en voedsel" zijn gekozen omdat zij de natuur verbinden met de maatschappij. In de evenementen en publieksactiviteiten komen de thema's terug. Bijvoorbeeld in de producten uit het

	<p>landschap en streekmarkten. Voor ouderen in zorgcentra worden uitstapjes naar het Natuurpark georganiseerd. Voor de programmering (activiteitenkalender) van 2019 gaan we kijken of we vanuit deze thema's meer activiteiten kunnen organiseren.</p> <p>De samenwerking met Toerisme Flevoland en de citymarketing organisaties wordt voortgezet.</p> <p>Samen met Landschapsbeheer Flevoland maken we ons beheerwerk ook tastbaar. Onder leiding van onze beheerders en deskundigen van Landschapsbeheer kunnen mensen meehelpen met handmatig beheerwerk in onze gebieden tijdens de landelijke natuurwerkdag.</p>
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben ouderen uit zorgcentra ontvangen in Natuurpark Lelystad. De bezoekers maakten onder meer een wandeling en een ritje met de elektrische excursiewagen. • Tientallen schoolklassen bezochten in 2019 Natuurpark Lelystad, Schokland en de Lepelaarplassen in het kader van buitenschoolse opdrachten en workshops. • Met enkele gebieden is meegedaan aan de landelijke natuurwerkdag. • Er is input geleverd voor de campagnes van Visit Flevoland (samenwerking NBTC) en City Marketing Lelystad en Almere. Daarmee wordt ook gewerkt aan de bekendheid van onze (speerpunt)gebieden voor natuurbeleving.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap zoekt nieuwe bezoekers en verbreding van de achterban.
prestatie-indicator	Het Flevo-landschap is interessant voor minimaal een nieuwe leefstijl.
prestatie 2019	<p>In 2018 vierde Nederland 100 jaar Zuiderzeewet. Een uitstekende gelegenheid voor het Flevo-landschap om het verhaal van Flevoland te vertellen aan de hand van en in onze gebieden. De vrijwilligersdag stond volledig in het teken van 100 jaar Zuiderzeewet. De kennis die gedurende deze dag is opgedaan, kan weer gebruikt worden bij het uitdragen van ons verhaal van Het Flevo-landschap.</p> <p>Nationaal Park Nieuw Land Nieuw Land krijgt herfst 2018 de erkenning van de Minister. Het merk Nieuw Land staat voor avontuurlijk, open, levendig, innovatief en toonaangevend. Het staat voor het karakter van het gebied als Hartelijke Avonturier. Dit karakter komt tot uiting in de visie op de natuurontwikkeling, de inrichting van de gebieden, de opzet van het onderzoek, de communicatie naar bezoekers en het educatieve en recreatieve aanbod. De natuurwaarde en -beleving zijn de belangrijkste pijlers van Nieuw Land. In het Masterplan zijn mogelijkheden verkend om de ecologische waarde van de onderdelen te versterken. Maar het is meer dan alleen natuur. Nieuw Land vertelt een uniek Nederlands verhaal. Hoe het land door mensenhanden is gemaakt op de bodem van de zee. De zeven initiatiefnemers zullen gezamenlijk het verhaal van Nieuwland uitdragen en vormgeven. Producten, verhalen en communicatie-uitingen maken het karakter van Hartelijke Avonturier zichtbaar en beleefbaar. Speerpunten voor de komende jaren zijn (a) zichtbaarheid online en in het veld, (b) gastheerschap en (c) het ontwikkelen van gezamenlijke producten voor bezoekers.</p> <p>Voor Pampushout staat de ontwikkelingsstrategie van de centrale plek in Pampushout Zuid op het programma. Het Flevo-landschap en de gemeente Almere hebben beide de wens om, na oplevering van de herinrichting in 2018, door te pakken met de invulling van De Kiem tot een herkenbare en aantrekkelijke groene bestemming aan de rand van de stad. De opgave is om deze plek de komende jaren verder in te vullen en te vormen. Herfst 2018 wordt een ontwikkelstrategie opgesteld op basis van beschrijving potentiële doelgroepen, marktanalyse, programmering activiteiten en daaruit afgeleid een voorstel voor functies en</p>

	<p>mogelijke voorzieningen voor de buitenruimte en een plan van aanpak om ondernemers te selecteren uit de groep kansrijke marktpartijen. Dit is tevens de basis voor een Beeldkwaliteitsplan voor de Kiem. Bedoeld om eenheid in uitstraling te houden als we er gebouwen neer gaan zetten en tevens om mee te geven als voorwaarde aan degenen die een gebouw verder gaan ontwerpen en bouwen/exploiteren.</p>
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Het samenwerkingsverband Nationaal Park Nieuw Land heeft in 2019 de Ontwikkelingsvisie opgeleverd en wederom de Wereldtrekvoegdage georganiseerd. Ook hebben we de eerste verjaardag van het Nationaal Park gevierd. • In 2019 is de Ontwikkelstrategie De Kiem opgeleverd. Daarin hebben we samen met de gemeente het thema Hout voor Pampushout-Zuid benoemd als leidend en onderscheidend thema. In de organische ontwikkeling van de centrale plek is de Ontwikkelstrategie een belangrijke toetssteen. • In november hebben de Regiobijeenkomsten plaatsgevonden: eenmaal per jaar nodigen we onze begunstigers uit om met hen te delen wat we het afgelopen jaar hebben gedaan en wat de plannen zijn die er liggen. Het thema biodiversiteit werd gepresenteerd door directeur Ben Huisman en twee gastsprekers (Professor, doctor, ingenieur David Kleijn, hoogleraar plantencologie en natuurbehoud van de Wageningen Universiteit en Hedwig Boerrigter, directeur van Stichting Veldleeuwrik en kwartiermaker deltaplan biodiversiteitsherstel). Het thema werd met specifieke voorbeelden relevant gemaakt voor de inwoners van Flevoland. De bezoekers waarderen de bijeenkomsten. Het is voor hen echt een moment om te horen waar Het Flevo-landschap mee bezig is en wat zij belangrijk vindt. Een uitgebreide evaluatie van deze avonden heeft ons waardevolle inzichten opgeleverd voor komend jaar. • In aansluiting op de positionerings- en programmeringsstrategie uit 2018, is in 2019 het nieuwe doelgroepenbeleid voor natuurbeleving uitgewerkt. Hierin zijn de potentiële doelgroepen geïdentificeerd volgens de leefstijlanalyse en gekoppeld aan ons begunstigersbestand en onze gebieden. Zo is een optimale match mogelijk tussen de inwoners van Flevoland en onze prachtige natuurgebieden. • Het nieuwe doelgroepenbeleid vormt een kansrijk basis voor de nieuwe centrale programmering die in 2020 verder vorm zal krijgen. • Eind november heeft de jaarlijkse, goedbezochte vrijwilligersdag plaatsgevonden.

De gebieden die Het Flevo-landschap beheert, zijn van grote waarde voor de samenleving, en omgekeerd is de betrokkenheid van de inwoners bij de natuur en landschap van groot belang. Zonder breed draagvlak komen natuur en landschap op termijn onder druk te staan. Het Flevo-landschap werkt hard aan dit draagvlak. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen **voor** (natuur genieten), **met** (handen uit de mouwen) en **door** (burgerinitiatieven) Flevolandse.

langetermijn doel	Het Flevo-landschap biedt gelegenheid voor natuurbeleving voor, met en door Flevolandse
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Voor Flevolandse: de natuur van Het Flevo-landschap: 365 dagen per jaar open.
prestatie 2019	Het Flevo-landschap heeft ruim 50 natuurgebieden en daardoor ook vele wandel- en fietsroutes. In 2019 zal gewerkt worden aan het verder digitaliseren van diverse wandel- en fietsroutes. Ook wordt verder gegaan met het up-to-date maken van deze routes. De beschikbaarheid voor gebruikers wordt vergroot door ze (ook) aan te bieden op de website. In een werkgroep van communicatie en beheer zal gewerkt worden om de routes digitaal en in de praktijk duidelijk en zichtbaar te hebben. In 2018 zal hier al een start mee gemaakt worden, maar het zal zichtbaar worden voor bezoekers in 2019. Ook de gebiedsbebording wordt aangepakt, alle borden moeten eenzelfde huisstijl en uitstraling hebben. Er wordt een Plan van aanpak gemaakt om alle gebieden binnen enkele jaren te voorzien van nieuwe borden.

realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> De projectgroep Wandel- en Fietsroutes heeft in 2019 gezorgd dat een aantal wandelroutes opnieuw is voorzien van houten routepalen met duidelijke bewegwijzering. Ook werd het buitenmeubilair vervangen of opgeknapt en werden de (ver)nieuw(d)e routes gecommuniceerd via de website of het magazine. Aangepakte routes waren onder meer: Natuurpark Lelystad, het Larserbos, Schokland en de Scheepswrakkenroute in Pampushout. De komende jaren zullen ook de wandel- en fietsroutes in andere gebieden gefaseerd worden aangepakt. In verband met personele (onder)bezetting is de gebiedsbebording in nieuwe huisstijl nog niet aangepakt. Het idee is om dit op een vergelijkbare manier als de projectgroep Wandel- en fietsroutes op te pakken in 2020.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Flevolandse kunnen in elke polder een bezoekerscentrum bezoeken en deelnemen aan activiteiten van een gebiedseigen programmering.
prestatie-indicator	<ul style="list-style-type: none"> In 2019 komen er 20% meer bezoekers in de bezoekerscentra. In 2019 zijn er ook 20% meer deelnemers aan evenementen.
prestatie 2019	<p>De drie bezoekerscentra zijn ideale plekken om de gasten in de gebieden meer te vertellen over wie Het Flevo-landschap is, wat we doen en wat men buiten in dat specifieke gebied of bij het Flevo-landschap in het algemeen kan beleven. Het idee is om het bezoekerscentrum van het Natuurpark in 2019 te gaan restylen, waarbij er meer mogelijk wordt in wisseling van expositie - en dus vernieuwing in informatie - en waarbij de winkel beter toegankelijk wordt voor de bezoeker. Er liggen al eerste ideeën voor deze restyling.</p> <p>De ontwikkeling van het aantal bezoekers in de verschillende bezoekerscentra is positief: gemiddeld 11% meer bezoekers in alle bezoekerscentra samen (2017 t.o.v. 2015). Wel zitten er grote verschillen tussen de 3 centra: Natuurpark +15%, Gesteentetuin +19% en Trekvogel -10% (2017 t.o.v. 2015). De groepsexcursies laten een zeer positieve ontwikkeling zien in omzet: van 11K naar 17K in twee jaar tijd: +60%. T.a.v. de ontwikkeling van het aantal deelnemers aan alle evenementen ontbreken helaas de exacte cijfers.</p> <p>In het bezoekerscentrum op Schokland zijn de aanpassingen om (nieuwe) mensen te trekken kleinschalig, vanwege de plannen die worden gemaakt voor een Wereld Erfgoed Centrum. De plannen voor dit centrum zijn in 2019 verder uitgewerkt en zullen in 2020 verder gestalte krijgen. Gedachte is dat er over 4 tot 6 jaar een Wereld Erfgoed Centrum komt, als entreepoort voor het Wereld Erfgoed Schokland.</p> <p>Hetzelfde geldt voor bezoekerscentrum de Trekvogel. Dit gebouw wordt binnen enkele jaren verbouwd of opnieuw opgebouwd. In 2018 zijn de aanpassingen aan de huidige expositie in dat licht uitgevoerd. Het project NP Nieuw Land deeltraject Trekvogel en omgeving wordt in 2020 concreet gemaakt in een ontwikkelvisie en daaruit afgeleid gewenste programmering (software), in inrichtingswensen (hardware), en organisatie voor uitwerking.</p> <p>Een evenement organiseren is geen doel op zich. Daarom wordt bij elk evenement kritisch gekeken naar de doelstelling en de vraag gesteld: Waarom organiseren we dit evenement en wat willen we bereiken? In 2018 is Begroet de Zomer vervangen door Wereldtrekvoegdag. Dit omdat het beter aansluit bij waar wij als FL voor staan en wat we willen uitdragen. Tevens liften we mee op een dag die nationaal georganiseerd wordt.</p> <p>Het activiteitenprogramma voor 2020 wordt nog ontwikkeld, maar er zijn al volop ideeën waar we mee aan de slag willen:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Natuurfotografie workshops zijn erg geliefd. We gaan kijken hoe we nog meer en beter invulling aan kunnen geven voor verschillende van onze gebieden, waaronder Natuurpark en Lepelaarplassen. • Samenwerking met Camera.nu verder uitwerken. Een link naar de fotografie workshops ligt voor de hand. • Uitbreiding van de speeltuin in het Natuurpark met de bijdrage van Afvalzorg. • Voortzetting van WILDkamperen in het Natuurpark. • Voortzetting van Wereldtrekvoegdag in de Trekvogel. • Een vervangende activiteit voor de kerstmarkt, b.v. een kerstwandeling met na afloop broodjes. • Een Flevo-Landschap Open dag / begunstigersdag: een kijkje in de keuken hoe het allemaal gaat bij het Flevo-Landschap, bij verschillende onderdelen, zoals bezoekerscentrum, beheer etc. • Meer inhoudelijke / op een specifiek onderwerp georiënteerde excursies, b.v. een libelle- of aalscholverexcursie.
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Wij hebben in 2019 ruim 56.000 bezoekers ontvangen in onze drie bezoekerscentra. Ruim 35.000 bezoekers kwamen in het bezoekerscentrum op Natuurpark Lelystad. De Gesteentetuin, ons bezoekerscentrum op Schokland, trok 13.000 bezoekers. De toename van ca. 2000 bezoekers in 2019 op Schokland is vooral te danken aan de evenementen "Dichter op het land" en de kunst- en poëzieroute van het Cultuurbedrijf - museum Schokland. De Trekvogel bij Almere ontving 8.700 gasten, een lichte daling t.o.v. 2018. • In 2019 hebben ruim 1.600 mensen deelgenomen aan door ons georganiseerde activiteiten. Dat is een stijging van 20% t.o.v. 2018. Naast 94 excursies in onze gebieden zijn er 76 safariritten aangeboden in het Natuurpark Lelystad. • Ook zijn er in 2019 125 activiteiten op aanvraag verzorgd. Vrijwel al deze excursies vinden plaats in het Natuurpark. Daarnaast waren er enkele excursies op aanvraag bij de Gesteentetuin. De meeste aanvragen vinden plaats in de maanden mei en juni en sept/okt. Onze vaarwagen excursie is, met meer dan 50 aanvragen, veruit de meest gevraagde activiteit. Maar ook uitjes met de excursiewagen, wandelexcursies zijn populair. • In 2019 is voor de tweede keer Wereldtrekvoegdag georganiseerd. Dit omdat het beter aansluit bij waar wij als organisatie voor staan en wat we willen uitdragen. Tevens liften we mee op een dag die internationaal georganiseerd wordt. Het aantal bezoekers bleef met 120 achter bij de doelstelling, maar het evenement sluit goed aan bij de doelstellingen van Het Flevo-landschap en heeft potentie voor de toekomst. • In 2019 heeft de vernieuwing van ons activiteitenprogramma stil gelegen door ziekte en onderbezetting op de afdeling Communicatie. Het bestaande activiteitenprogramma is in afgeslankte vorm uitgevoerd om bezoekers toch zoveel mogelijk te kunnen laten genieten van allerlei soorten activiteiten en excursies in onze gebieden. Dat is gelukt. • Natuurfotografie workshops, WILDkamperen, de Flevo-landschapsdag en specifieke excursies zijn echter in 2019 niet verder ontwikkeld of georganiseerd. In 2020 zal hier – met een nieuw team - opnieuw naar worden gekeken.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Met Flevoland: vrijwilligerswerk vervult een grote rol in Het Flevo-landschap.
prestatie-indicator	In 2018 zijn 120 vrijwilligers met een vrijwilligers-overeenkomst actief bij Het Flevo-landschap; circa 100 in publieks-activiteiten en circa 20 in beheer en monitoring samen. Daarnaast zijn er 50 tot 75 'losvaste' vrijwilligers.
prestatie 2019	In 2017 is samen met Landschapsbeheer Flevoland besloten om het opzetten van een ploeg beheervrijwilligers uit te stellen tot het beheerteam is gezeteld op Schokland. Door uitval van twee mensen binnen beheer is dit niet van de grond gekomen in 2018. Komend jaar gaan we wel uitbreiden, maar de verwachting is, op eigen kracht.

	Gidsen van Het Flevo-landschap krijgen in 2019 de mogelijkheid om zich te laten (bij)scholen tot natuurgids. Deze cursussen worden verzorgd door het IVN.
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • In 2019 is ook op Schokland gestart met het opzetten van een ploeg beheervrijwilligers. Op vaste dagen zijn een wisselend aantal vrijwilligers enthousiast met klussen bezig onder begeleiding van een beheermedewerker. • Eind 2019 zijn er 152 vrijwilligers actief betrokken bij Het Flevoland. De meest vrijwilligers (58) zijn actief als gastvrouw of gastheer in onze bezoekerscentra. Daarnaast waren 38 vrijwilligers actief als gids in onze gebieden, 37 vrijwilligers hielpen mee in het beheer en negen vrijwilligers zetten zich in voor onderzoek en monitoring. • De vrijwilligers-coördinatoren zijn in 2019 meer in hun rol van mentor gegroeid. Dit is een mooie eerste stap naar zelfstandig werkende vrijwilligersteams, die binnen kaders gegeven door de beheerder, hun opdracht (b.v. het ontvangen van bezoekers in een bezoekerscentrum) oppakken, uitdenken en uitvoeren. • In 2019 is een nieuwe opzet voor de aansturing van de bezoekerscentra en vrijwilligers ontwikkeld en goedgekeurd. Een nieuw team Natuurbeleving coördineert 1-1-20 het beheer en de ontwikkeling van de bezoekerscentra. Daarnaast is het team verantwoordelijk voor het vrijwilligersbeleid en de vrijwilligersorganisatie. • In 2019 is er met succes een start gemaakt met een vaste groep vrijwilligers voor de Pampushout. Ook wordt het Van der Lijn reservaat bijgehouden met een groepje vrijwilligers die de overwoekering van de stenen tegen gaan. Ook bij het beheerteam Noord is een vaste vrijwilligersdag opgezet. Op die dag wordt samen met het beheerteam klussen opgepakt waar veel handwerk in zit. • Het idee van de Groene Academie ligt nog op de plank. Door het vertrek van de directeur van Landschapsbeheer en het vertrek hoofd Communicatie & Marketing van Het Flevo-landschap is dit idee op de lange baan geschoven. De bedoeling is dit in 2020 weer op te pakken.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Door Flevoland: Het Flevo-landschap verkent de haalbaarheid van burgerinitiatieven in haar natuurgebieden.
prestatie-indicator	Twee pilots in gang gezet waarvan in elk geval een in Almere.
prestatie 2019	<p>Uit het Programma Nieuwe Natuur is het burgerinitiatief Mijn Stukje Natuur voortgekomen. Het Flevo-landschap faciliteert in het Larserbos en de Pampushout een pilot van dit eigentijdse concept van participatie.</p> <p>In het beheer maakt Het Flevo-landschap gebruik van de diensten van De Huif, De Populier en Hof van Schokland, alle organisaties met een zorgtaak. In de loop van 2018 gaan we ook met Triade kijken of we de samenwerking in het Urkerbos kunnen versterken.</p> <p>Met Omgevingsdienst Flevoland is gesproken over de 'adoptie' van een natuurterrein (parachutistenterrein), waarin medewerkers bijdragen aan de ontwikkeling van natuur. De stand van zaken: er is een gebruikersovereenkomst en de eerste activiteiten zijn gepland. Winter 2018-2019 zullen eerste fysieke activiteiten in het terrein plaatsvinden.</p>
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Het initiatief "Mijn Stukje Natuur" is als pilot gestart in 2017. In 2019 heeft een tussenevaluatie plaatsgevonden. De pilot loopt en heeft 20 gebruikers. Hiermee is een basis neergezet met de pilot. Het concept vraagt echter meer tijd om de haalbaarheid en continuïteit op de lange termijn in te kunnen schatten en hoe het concept als "kraal" kan worden ingeregend bij Nieuwe Natuur Noorderwold-Eemvallei. De pilot zal dit nog uit moeten wijzen. • In 2019 heeft ook de samenwerking met Triade verder gestalte gekregen. Vanuit de werkschuur verzorgd Triade activiteiten met haar cliënten in het Urkerbos.

	<ul style="list-style-type: none"> • Met Omgevingsdienst Flevoland zijn afspraken over het gebruik van het Parachutistenveld vastgelegd in een gebruikersovereenkomst over het te ontwikkelen inrichtingsplan, gewenst beheer en de rolverdeling. In 2019 is er samen ingeplant en er is met enige regelmaat contact over het gebruik. • In 2019 is er een huurder gevonden voor het voormalig beheergebouw de Knar en het gebouw aan de Meerkoetenweg 7. Het betreft Ago Natura, een organisatie die door met jongeren met problemen helpen. De basis van de therapie is naar buiten gaan! Komend jaar gaan we kijken in hoeverre we samen kunnen optrekken.
--	---

uitingen van Het Flevo-landschap	realisatie 2018	begroting 2019	realisatie 2019	begroting 2020
magazine aantal edities	3	3	3	3
magazine oplage	13.500	13.500	13.500	13.500
digitale nieuwsbrief aantal edities	maandelijks	tweewekelijks	tweewekelijks	tweewekelijks
persuitingen: aantal persberichten aantal items op radio en tv	<ul style="list-style-type: none"> • 2x landelijke radio/TV • 12 x Landelijke dagbladen/nieuwssites • 24 x provinciale TV/Radio • 500+ regionale dagbladen • Totale mediawaarde € 450.000,- 	<ul style="list-style-type: none"> • 5 x landelijke radio/TV • 15 x Landelijke dagbladen/nieuwssites • 25 x provinciale TV/Radio • 500+ regionale dagbladen 	<ul style="list-style-type: none"> • 6x landelijke radio/TV • 9 x Landelijke dagbladen/nieuwssites • 25 x provinciale TV/Radio • 500+ regionale dagbladen • Totale mediawaarde € 500.00,- 	<ul style="list-style-type: none"> • 6 x landelijke radio/TV • 10 x Landelijke dagbladen/nieuwssites • 25 x provinciale TV/Radio • 500+ regionale dagbladen
Uitingen van Het Flevo-landschap	Realisatie 2018		Realisatie 2019	
Aantal bezoekers website	99.139		100.578	100.000+
Aantal volgers op sociale media	7490		8250	9000
Aantal bezoekers regiobijeenkomsten	1.000		820	900

vrijwilligers	realisatie 2018	begroting 2019	realisatie 2019	begroting 2020
aantal vrijwilligers totaal*	139	140	152	150
aantal vrijwilligers bezoekerscentra, excursies en promotie	125	125	96	100

aantal vrijwilligers inventarisatie terreinen*	8+80	8+80	9+115	10
aantal (vaste) beheervrijwilligers	20	20	37	40

*Sinds 2014 wordt onderscheid gemaakt tussen vrijwilligers waarmee een vrijwilligersovereenkomst is gesloten en mensen die "losvast" vrijwilliger zijn. Deels zijn het mensen die incidenteel op ad hoc basis de helpende hand bieden, deels zijn het mensen die lid zijn van een andere natuurorganisatie en vandaaruit als vrijwilliger natuurmonitoring in onze terreinen uitvoeren. Deze laatste groepen omvat circa 115 personen.

Het Flevo-landschap wil meer zijn dan een natuurbeherende organisatie en wel een organisatie die staat voor natuur en landschap in Flevoland. Onze omgeving verwacht leiderschap van Het Flevo-landschap bij de verdere ontwikkeling van natuur en landschap in de nog jonge provincie Flevoland, waar nog een aantal grote plannen op stapel staan.

Lange termijn doel	Het Flevo-landschap wordt herkend als een natuurorganisatie die kritisch maar constructief opkomt voor de belangen van natuur, landschap en cultureel erfgoed in Flevoland.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap wordt gezien als een bij natuur en landschap betrokken organisatie die verder kijkt dan de eigen belangen, een onderbouwde mening heeft, en daarvoor staat.
prestatie-indicator	Aan het eind van de beleidsperiode wordt weer een stakeholderconsultatie gedaan waaruit de waardering voor Het Flevo-landschap blijkt.
prestatie 2019	<p>In 2018 zijn nieuwe gemeenteraden gekozen en bereidt de provinciale politiek zich voor op de verkiezingen in 2019. Als Flevo-landschap willen wij de bestuurders betrekken bij de waarde van natuur en landschap, en uiteraard ook ons werk. Daartoe zullen netwerkcontacten worden gelegd en benut.</p> <p>Het Flevo-landschap participeert actief in de uitwerking van de provinciale Omgevingsvisie, met name de opgaven Verhaal van Flevoland, Krachtige samenleving, Landbouw meerdere smaken, en Duurzame energie. Borging van behoud en ontwikkeling van zachte, collectieve waarden als natuur en landschap staat daarin centraal. De inbreng wordt daarbij afgestemd met Landschapsbeheer Flevoland en NMFF (verkennen ontwikkeling zonne-ladder voor Flevoland). Aan ruimtelijke plannen van andere overheden (structuurvisies, bestemmingsplannen, peilbesluiten, gebiedsontwikkeling) wordt een bijdrage geleverd, waarbij de belangen van natuur, landschap en cultuurhistorie centraal staan.</p> <p>Mede in het licht van de nieuwe wet Natuurbescherming wordt komend jaar een herziening van het faunabeleid in de regio verwacht. Het Flevo-landschap zal hierin actief participeren.</p> <p>Flevoland speelt een belangrijke rol bij de energietransitie van onze maatschappij. Het Flevo-landschap heeft een visie op windenergie en zonne-energie. Deze zijn het handvat voor de manier waarop wij omgaan met duurzame energie-initiatieven in onze omgeving en geven ook een kader voor ons eigen handelen. In 2018 zijn diverse ontwikkelingen op dit gebied aan de orde geweest zoals de ontwikkeling van windparken als vervolg op het Regioplan Wind en de toenemende belangstelling voor zonne-energie. Ontwikkelingen in Flevoland die impact kunnen hebben op de gebieden van Het Flevo-landschap of natuur en landschap in Flevoland worden gevolgd en indien gewenst of nodig geeft Het Flevo-</p>

	<p>landschap een boodschap af.</p> <p>Het Flevo-landschap is actief in het samenwerkingsverband Het Blauwe Hart. Voor 2019 richten de activiteiten zich naast de eigen thema's (windenergie op het water, natuurbouw en binnen-buitenverbindingen) op het vullen van de Gebiedsagenda IJsselmeer 2050. De belangstelling en kennis voor integrale kwaliteitsverbetering in de meren, maar ook het verbinden van de meren met het achterland (achteroevers, vismigratie) vraagt om het benutten van kansen als de toekomstige opgave voor dijkversterking.</p> <p>De intensieve samenwerking met Landschapsbeheer Flevoland wordt voortgezet. Daarnaast zet Het Flevo-landschap zich ook in voor constructieve en productieve samenwerking met andere groene, culturele en recreatieve organisaties. Zo zullen de provinciaal opererende groene organisaties samen een debatreeks rond de Floriadethema's ontwikkelen. Samenwerking nader te benoemen.</p>
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben onze bijdrage geleverd aan het Meerjarenperspectief GroenBlauw van gemeente Almere (deelname kernteam). Daarbij heeft Het Flevo-landschap het inzicht dat het ecosysteem de basis-de drager is en ook onderhoud en aandacht nodig heeft expliciet in dit MJP gekregen. Daarnaast leverden wij input voor de Ecologische Visie van Almere en de Visie op Groen van zowel gemeente Urk als gemeente Lelystad. • We zijn gevraagd voor en inmiddels lid van de Agro Expert Raad binnen onze provincie. • We zijn actief binnen de Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk. • Het Flevo-landschap is samenwerkingspartner in het project Oostvaardersoever (RWS-Provincie: gaat over voor- en achteroevers en uitwisseling van water, nutriënten en vis tussen Lepelaarplassen-Oostvaardersplassen en Markermeer). Wij maken deel uit van het Strategisch Team. • De samenwerking en afstemming met Landschapsbeheer heeft zich voortgezet op het niveau van afgelopen jaar. • Het Flevo-landschap heeft in een zienswijze op besluitvorming inzake Lelystad Airport haar standpunt kenbaar gemaakt. • In aanloop naar de verkiezingen in 2019 (Provincie en Waterschap) hebben wij samen met Landschapsbeheer Flevoland het groene belang onder de aandacht gebracht. • Op basis van reacties op onze website, social media-kanalen, enquêtes naar aanleiding van activiteiten en de regiobijeenkomsten en waarderingssites zoals Trip Advisor, kunnen we concluderen dat Flevolandse onze werkzaamheden, activiteiten en bijeenkomsten zeer waarderen (rapportcijfer 9). • Stakeholders zijn echter ook kritisch en dit leidde tot enkele online discussies op onze eigen media en die van de Gemeente NOP. Onderwerpen waren onder meer de eikenprocessierups, het kappen van bomen langs de A6 en het afschieten van edelherten in de Oostvaardersplassen. Wij hebben deze discussie zorgvuldig, actief, met feiten en in samenspraak met andere betrokken partijen gevoerd.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	<p>Het Flevo-landschap wordt gezien als een partner in ontwikkeling en delen van kennis over natuur, natuurbeheer, landschap, en ontwikkeling van nieuwe natuur.</p>
prestatie-indicator	<p>Aan het eind van de beleidsperiode worden jaarlijks minimaal vijf 'opdrachten' door individuele of groepjes studenten uitgevoerd.</p>

<p>prestatie 2019</p>	<p>Ook in 2018 vinden verschillende kennis- en inspiratie-activiteiten plaats. Voor de jaarlijkse lente- of zomeravondbijeenkomst voor het bestuurlijk en maatschappelijk netwerk wordt een actueel thema gekozen, en dat geldt ook voor de regiobijeenkomsten en de Veldacademie Schokland.</p> <p>Samen met Landschapsbeheer Flevoland en IVN worden de mogelijkheden van het opzetten van een Groene Academie onderzocht gericht op het ondersteunen van vrijwilligers (o.a. ontwikkeling en cursusaanbod). Dit als vervolg op de groene vrijwilligersdag september 2017. Dit zou in 2018 opgestart worden, echter door het vertrek van de directeur van Landschapsbeheer Flevoland en Sietze Hess van Het Flevo-landschap, wordt dit verschoven naar 2019.</p> <p>Het Flevo-landschap biedt studenten BasisBeroepsgerichte Leerweg (BBL) een werkplek. Afhankelijk van beschikbare tijd en beschikbare begeleiding wordt samen met Aerus studie- en stagemogelijkheden aangeboden aan hun studenten.</p> <p>In 2018 hebben studenten van de Hanzehogeschool Groningen onderzoek gedaan naar de recreatiemogelijkheden Larserbos. Ook in 2019 zullen we bij geschikte klussen en als we voldoende capaciteit hebben om te begeleiden, weer gebruik maken van studenten.</p>
<p>realisatie 2019</p>	<ul style="list-style-type: none"> • In 2019 zijn twee BBL-plekken bezet geweest. Helaas heeft een van de BBL-ers door persoonlijke omstandigheden moeten stoppen. • Drie leerlingen hebben bij de afdeling N&L hun stage gedaan: Midden: 6 mei t/m 26 juni; Helicon MBO Velp, Eco Wildlife (5 dagen per week). Midden: 7 januari t/m 17 mei; Zone College (MBO), Vakbekwaam medew. natuur, water en recreatie (22 dagen). Noord van 2 oktober t/m 21 juli 2019; Aeres MBO Emmeloord, Toegepaste biologie (1 dag per week). • Drie leerlingen hebben bij de afdeling BKO hun stage gedaan: Student groenmanagement Diepenbeek (België): meeloopstage Uitwerking Beheermaatregelen en diverse losse zaken. Student Velp Bos en Natuurbeheer toegepaste ecologie afstudeervak: beheerplan Knarbos. Student toegepaste biologie 2e jaars stage: effecten akkermaatregelen Schokland. • De afgelopen periode hebben diverse groepen studenten stages op opdrachten vervuld: <ul style="list-style-type: none"> ○ Aeres (toegepaste biologie): Inrichtingsplan Vogelweg. ○ Windesheim (economie): Van es tot meubel. ○ Aeres (toegepaste biologie): Ecologisch onderzoek Wildwallen: poelen en vistrap. ○ Aeres (toegepaste biologie): Ecologisch onderzoek Wildwallen: broedvogels en vegetatie. ○ Utrecht (biologie): Vergelijkend onderzoek weidevogelgebieden. ○ Aeres (toegepaste biologie): Beheerevaluatie en inventarisatie strookjes A6. • In 2019 was biodiversiteit het thema voor de regiobijeenkomsten. Er was veel waardering voor dit actuele onderwerp. • Samen met Landschapsbeheer Flevoland en IVN worden de mogelijkheden van het opzetten van een Groene Academie onderzocht gericht op het ondersteunen van vrijwilligers (o.a. ontwikkeling en cursusaanbod). Dit als

	<p>vervolg op de groene vrijwilligersdag september 2017. Dit zou in 2018 opgestart worden, echter door het vertrek van de directeur van Landschapsbeheer en het vertrek hoofd Communicatie & Marketing van Het Flevo-landschap is dit idee op de lange baan geschoven. De bedoeling is dit in 2020 weer op te pakken.</p>
--	---

Natuur dichtbij
HETFLEVO
LANDSCHAP

3.3 Doelstelling Herstel en Ontwikkeling van natuur, landschap en cultuurhistorie

Het Flevo-landschap wil een brug slaan tussen natuur en agrarisch gebied om de biodiversiteit op het platteland te vergroten. Het Flevo-landschap wil zowel de stedeling als de agrariër betrekken bij de zorg voor natuur en landschap. Het Programma Nieuwe Natuur is hiervoor het kader. In een aantal projecten is Het Flevo-landschap trekker, in andere partner.

te besteden aan doelstelling	realisatie 2018*	begroting 2019	realisatie 2019	Begroting 2020
herstel en ontwikkeling natuur, landschap en cultuurhistorie	2.209.110	2.288.145	5.315.697	4.765.129

* Exclusief grondverwerving

Lange termijn doel	Het Flevo-landschap ontwikkelt nieuwe natuur waarin natuur, stad en platteland elkaar ontmoeten.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De ontwikkeling en realisatie van de projecten in het Programma Nieuwe Natuur Flevoland, die in 2014 zijn gehonoreerd.
prestatie-indicator	In 2018 is in vier van de vijf projecten Nieuwe Natuur een start gemaakt met de uitvoering.
prestatie 2019	In 2019 zijn alle projecten Nieuwe Natuur volop in de uitvoeringsfase. In de eerste helft van 2019 zal dit vooral bestaan uit het doorlopen van planologische procedures, vergunningaanvragen, uitwerken tot Definitief Ontwerp. De verwachting is dat in de tweede helft van 2019 voor 2 projecten over gegaan kan worden tot aanbesteding en daadwerkelijke realisatie.
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> De Nieuwe Natuurprojecten zijn in 2019 allen in de realisatiefase. Voor Schokland heeft de nadruk in 2019 gelegen op grondverwerving en het opstellen van een grondwatermonitoringsplan, voor Noorderwold-Eemvallei, Urkerveld en Gouden Randen langs de Pampushout op de benodigde onderzoeken, het aanpassen van het Definitief Ontwerp, de planologische procedure en het verkrijgen van de vergunningen.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De ontwikkeling van Noorderwold-Eemvallei is daadwerkelijk gestart.
prestatie-indicator	In 2019 zijn de eerste 100 hectares verworven en basaal ingericht met de natuurcompensatie verplichtingen. ERF beheert dan 100 hectare biologische stadslandbouw, waarvan 10 hectare met natuur verweven.
prestatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> De verwachting is dat in 2019 voor de eerste fase Noorderwold een bestemmingsplanwijziging doorlopen is en een peilbesluit genomen. De plannen voor de inrichting van deze 185 hectare zijn nader uitgewerkt, zodanig dat overgegaan kan worden tot aanbesteding voor aanleg van de compensatienatuur. De samenwerking met ERF krijgt nadere invulling met een kennisagenda en uitwerking van integratie van natuur en landbouw. Vanuit verschillende invalshoeken zal het project een nauwe verbinding tot stand brengen tussen Stad en Land: recreatie, stadslandbouw, voedselbos, wonen/werken, educatie en participatie. Het betrekken van de omgeving en stakeholders is een continu proces en onderdeel van het project. In 2019 zal ook de strategie voor de tweede fase Noorderwold in gang gezet worden en zal de verkenning voor de grondverwerving vervolg krijgen.
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> Het voorontwerp bestemmingsplan is in 2019 afgerond. De noodzakelijke vervolgonderzoeken die voortgekomen zijn uit de bestemmingsplanprocedure ten aanzien van archeologie en natuurwaarden zijn uitgevoerd. Onderdeel hiervan is geweest een archeologisch proefsleufonderzoek. Hiermee is vastgesteld waar en hoe diep de oeverwallen van de voormalige Eemvallei zijn gelegen. Daarnaast is met booronderzoek onderzocht of roodontwikkeling vanuit archeologie mogelijk is op de beoogde roodzoeklocaties.

	<ul style="list-style-type: none"> • Tevens is onderzocht hoe verlegging van de Wulptocht plaats kan vinden en het watersysteem voor Noorderwold uitgevoerd kan worden. • De onderzoeken hebben geresulteerd in het moeten bijstellen van het ontwerp; één van de roodlocaties zou moeten verschuiven, het moeras-ontwerp moet aangepast worden als gevolg van de ligging van de Eemvallei en het watersysteem vraagt aanpassing als gevolg van (te) grote risico's van opbarsting bij het verleggen. • In 2019 zijn de scenario's voor fase 2 van Noorderwold-Eemvallei verder verkend. Het scenario om fase 2 ten noorden van de A6 te realiseren is hierbij afgefallen. De opties om aansluitend aan fase 1 grond te verwerven, zowel in Oosterwold als daarbuiten, zijn beiden verder verkend en staan nog open. Eind 2019 is ook het laatste deel van de grond voor fase 1 verkregen. • Doordat het ontwerp nog aanpassing en uitwerking vraagt en de verlegging van de Wulptocht op knelpunten stuit, is er nog geen Nieuwe Natuur gerealiseerd in 2019. • De kralen "Pioniernatuur" en "Mijn Stukje Natuur" hebben nog niet kunnen landen op projectgrond van Nieuwe Natuur maar hebben beiden twee pilotlocaties op grond van Het Flevo-landschap in gebruik gekregen om hun pilot uit te oefenen. • In samenwerking met ERF is uitgewerkt op welke wijze natuur en landbouw in de vorm van agroforestry geïntegreerd kan worden en een plek kan krijgen in Noorderwold-Eemvallei.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De Gouden Randen Pampushout zijn deels gereed. Voor het later in te richten deel zijn afspraken met Almere gemaakt.
prestatie-indicator	<ul style="list-style-type: none"> • De benodigde 19 hectares worden verworven. • De inrichting van de delen die behoren tot de ecologische verbindingzone wordt deze periode gerealiseerd.
prestatie 2019	In 2019 zal op basis van het Definitief Ontwerp en de aanbesteding de realisatie plaatsvinden van de Gouden Rand Galjootocht. Hiermee wordt een belangrijke schakel in de ecologische verbindingzone gerealiseerd en invulling gegeven aan de wateropgave van Almere. Tevens zal voor het tweede deeltraject een Definitief Ontwerp opgesteld worden met bijbehorende financiële borging van de inrichting. De uitwerking en realisatie van de Gouden Randen vindt plaats in nauwe afstemming met gemeente Almere en waterschap Zuiderzeeland.
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • In 2019 is het vergunningentraject doorlopen. Deze procedures hebben meer tijd in beslag genomen dan vooraf ingepland. Ook is als gevolg van archeologie het Definitief Ontwerp nogmaals aangepast. Dit is afgestemd met de gemeente Almere. Omdat de vergunningen langer op zich hebben laten wachten is het project aangelopen tegen de nieuwe pFas regelgeving. Dit heeft betekend dat opnieuw onderzoek uitgevoerd moest worden naar de aanwezigheid van pFas. De aanbesteding en uitvoering is hierdoor zeker een half jaar vertraagd en zal naar verwachting in 2020 kunnen starten. • Voor de twee andere deeltrajecten van de Gouden Randen worden de mogelijkheden voor aanvullende financiering in combinatie met opgaven uit het gebied verkend.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De ambities van Het Flevo-landschap zijn ingebed in de aanpak voor Nieuwe Natuur Schokland.
prestatie-indicator	<ul style="list-style-type: none"> • In 2017 is het concrete inrichtings- en exploitatieplan met financiële dekking gereed. • De eerste 100 van de benodigde 200 hectares zijn in 2018 verworven.
prestatie 2019	In 2018 zijn vanuit het rijk en de regio de benodigde middelen toegezegd voor het project. Op basis hiervan zal in 2019 het gebiedsproces plaatsvinden met uitwerking van plannen, communicatie met het gebied en de grondverwerving. De stuurgroep met daarin vertegenwoordigd de gemeente, het waterschap en Stichting Flevo-landschap en siteholdergroep functioneren goed.

realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • In 2019 is met name gewerkt aan de onderdelen grondverwerving, het opstellen van een grondwatermeetnet en het verzamelen van randvoorwaarden die van belang zijn voor de uiteindelijke inrichting van het gebied. De verwachting is dat begin 2020 het meetplan wordt vastgesteld en het meetnet daadwerkelijk wordt ingericht. • Wij hebben veel aandacht besteed aan het gebiedsproces om tot afstemming te komen met betrokken agrariërs voor het vaststellen van het meetplan en de medewerking om peilbuizen te kunnen plaatsen. • Voor de grondverwerving zijn in 2019 belangrijke stappen gezet om een aanzienlijk deel van het projectgebied te kunnen verwerven. De verwachting is dat met de voorbereidingen uit 2019, dit begin 2020 wordt geëffectueerd middels een grondruil met het Rijksvastgoedbedrijf. • In 2019 is ook onderzocht waar het projectgebied zoal aan moet voldoen ten aanzien van de waterhuishoudkundige inrichting, bescherming van de archeologische waarden en het ontwikkelen van natuurwaarden. Deze aspecten worden in 2020 meer concreet uitgewerkt en vormgegeven in een ontwerp.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De ambities van Het Flevo-landschap zijn ingebed in de aanpak voor Nieuwe Natuur Urkerveld.
prestatie-indicator	<ul style="list-style-type: none"> • In 2017 heeft de gemeente de benodigde 29 hectare verworven en is Het Flevo-landschap benoemd tot eindbeheerder. • In 2018 is een start gemaakt met de realisatie.
prestatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Het Flevo-landschap heeft in 2017 de benodigde 28,7 ha verworven voor het Urkerveld en het Flevo-landschap heeft samen met gemeente Urk een realisatieovereenkomst gesloten voor uitvoering van de plannen. Hierin is vastgelegd dat Het Flevo-landschap eindbeheerder is van het natuurgebied en gemeente Urk eindbeheerder zal zijn van het te realiseren fietspad. • In 2019 heeft naar verwachting op basis van het Definitief Ontwerp de aanbesteding plaatsgevonden voor aanleg van de nieuwe natuur en het fietspad. De benodigde planologische procedure is dan afgerond en de benodigde vergunningen zijn verkregen. De vogelakker die in 2018 is aangelegd, functioneert.
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Voor het Urkerveld zijn de planologische procedures doorlopen, vergunningen verkregen en heeft de aanbesteding plaatsgevonden om de Nieuwe Natuur aan te leggen. In 2019 is eerst het fietspad en de dijkovergang door gemeente Urk aangelegd. In 2020 zal de uitvoering van de Nieuwe Natuur volgen.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De Grote Trap is ingericht als aantrekkelijk lint door gevarieerde natuur en met zicht op het open landschap.
prestatie-indicator	De inrichtingsmaatregelen zijn in 2017 afgerond.
prestatie 2019	In 2017 start de uitvoering van het project met de aanleg van natuurvriendelijke oevers en vervolgens het fietspad. In 2018 is het grootste gedeelte van het project gerealiseerd. In 2019 zijn de natuurvriendelijke oevers gereed, is het fietspad aangelegd en zal het gebied volledig opengesteld worden.
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Door de drie partijen is het fietspad inmiddels feestelijk geopend en volop in gebruik genomen. • Het project is echter nog niet helemaal afgerond. Een aantal zaken moeten nog worden afgerond (bv aanplant) waarna het formeel wordt opgeleverd. Het weer werkt echter niet mee en in dit gebied is onder natte omstandigheden nauwelijks mogelijk en zeker niet gewenst. • Er is inmiddels een eerst opzet gemaakt tussen de partijen over het beheer op basis van de samenwerkingsovereenkomst.

Het Flevo-landschap wil de projecten Nieuwe Natuur benutten om te innoveren. De ambitie is om natuur zo te ontwikkelen dat niet alleen de natuurdoelen worden gerealiseerd, maar ook meerwaarde ontstaat voor de samenleving. Natuur moet kunnen bijdragen aan vraagstukken rond gezondheid (thema groen en gezond) en het streekeigen karakter. Met natuur kan ook verdiend worden. Gezamenlijk met partners ontwikkelen en experimenteren, levert nieuwe kennis op.

Lange termijn doel	Het Flevo-landschap ontwikkelt partnerschappen in gebiedsontwikkeling.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	In de projecten Nieuwe Natuur gaan dankzij partnerschappen ontwikkeling van landschap en ecologie samen op met ontwikkeling van verbinding met de samenleving en verdienvermogen.
prestatie-indicator	In 2018 zijn minimaal drie rendabele pilots tot stand gekomen.
prestatie 2019	<p>Nationaal Park Nieuw Land De verkiezing in 2016 van een "Nationaal Park van Wereldklasse" heeft direct niet, maar indirect wel tot winst voor het NP Nieuw Land geleid. Begin 2017 hebben de Flevolandse partijen unaniem de schouders onder de ambitie gezet. Dit is uitgemond in een Masterplan waarin ruimtelijk kader, marketingstrategie en governance zijn beschreven. Hierbij is ingespeeld op de nieuwe criteria van het Rijk. Begin oktober 2018 zal vermoedelijk de officiële status Nationaal Park worden verworven en wordt het Masterplan aan de diverse participanten voor besluitvorming voorgelegd.</p> <p>Het Flevo-landschap heeft de pas op de plaats benut om een toekomstvisie voor het Lepelaarplasseengebied en de Trekvogel in relatie tot Nieuw Land op te stellen. Hierin wordt samengewerkt met waterschap ZZL en gemeente Almere. Winter 2018-2019 vindt verplaatsing van camping Waterhout naar het Schateiland Noorderplassen grenzend aan de Lepelaarplassen plaats. Het Flevo-landschap gaat ervan uit dat samen met de eigenaars van de camping een goede ecologische en landschappelijke inpassing tot stand komt, zodat de camping een versterking voor NP Nieuw Land is. Samen worden de mogelijkheden van natuurbeleving voor campingasten in Vaartsluisbos en Wilgenbos verkend.</p> <p>Er is vanuit diverse invalshoeken (Vogelbescherming en Blauwe Hart, RRAAM) een toenemende wens om het Markermeer ecologisch beter te verbinden met het achterland, in casu de Lepelaarplassen en Oostvaardersplassen. Het gaat hierbij om vismigratie, maar ook om uitwisseling van nutriënten. Ook is er de gedachte om te komen tot een vooroever of eiland voor de Lepelaarplassen. Ontwikkelingen die de kwaliteit van de natuur in het Nationaal Park verhogen. Het Flevo-landschap neemt deel aan ecologische verkenning (RWS) deelproject vooroevers OVP en Lepelaarplassen. Kansen (Deltafonds, zandwinning) kunnen in de toekomst wellicht worden verzilverd gericht op vulling van de Gebiedsagenda IJsselmeer 2050 en de kansen kaart Blauwe Hart.</p> <p>Natuur en landbouw In 2018 is het project vogelakker afgesloten. We onderzoeken of in 2019 met de burens combinaties mogelijk zijn.</p> <p>Voor het natuurgebied de Burchtkamp wordt een ontwerp voor gedeeltelijke herinrichting gemaakt. Er zijn kansen om de kwaliteit bodem en zand beter te benutten voor natuur. Daarnaast is de wens om op de akker en het grasland te komen tot integratie van natuur en landbouw. Beide maatregelen zijn gericht op vergroting van de biodiversiteit. Het is de wens om hierin samen te werken met de universiteit Groningen. Hier komt kennis beschikbaar voor Noorderwold-Eemvallei.</p> <p>Kwaliteit natuur De ontwikkelingen in de Zuidlob (natuurgebieden Grutto- en Gorzenveld) worden na de herstelmaatregelen in 2017</p>

	<p>nauwlettend gevolgd, zodat kan worden vastgesteld of nog aanvullende maatregelen moeten worden genomen om de waterhuishouding te verbeteren. Het project wordt gefinancierd vanuit de gebiedsgebonden bijdrage van Windpark Zuidlob.</p> <p>In 2017 is tussen Lelystad Airport en Het Flevo-landschap overeenstemming bereid over overdracht van het parachutistenveld in het Knarbos. Dit grasland is onderdeel van het Natuur Netwerk. Met de verwerving is het veilig gesteld. Op het terrein zal boscompensatie plaatsvinden die als gevolg van de uitbreiding van het vliegveld nodig is. De Omgevingsdienst Flevoland gaat vanuit een MVO-ambitie helpen bij de inrichting en het beheer van het parachutistenveld. Najaar 2018 wordt een schets voor inrichting gemaakt en in het plantseizoen wordt een eerste stap gezet in de inrichting.</p> <p>Afvalzorg, de beheerder van de stortplaats naast Natuurpark Lelystad, heeft het voornemen om de stortplaats te verhogen om het daarmee duurzamer te kunnen beheren en op korte termijn delen landschappelijk te kunnen gaan afwerken. Het Flevo-landschap en Afvalzorg zijn in gesprek over een verantwoorde hoogte en een landschappelijk en recreatieve aansluiting van de in te richten delen op het Natuurpark.</p>
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Deelgenomen is aan Stuurgroep en projectgroep nationaal Park Nieuw land. • Deelgenomen is aan Stuurgroep en projectgroep Oostvaarderoevers (verbeteren ecologische kwaliteit Markermeer). • In 2018 is het project Vogelakker afgesloten. De Vogelakker heeft in 2019 een vervolg gekregen via 'Pioniernatuur', onderdeel van het project Noorderwold-Eemvallei. Doel van Pioniernatuur is het verbeteren van het leefgebied van akkervogels die zijn gebonden aan het open Flevolandse agrarisch cultuurlandschap door het versterken van de biodiversiteit die hoort bij de ontginningslandbouw en voor agrariërs ervaringen opdoen met natuurstroken, hiervan te leren als voorbeeld om dit ook op en rond het eigen bedrijf toe te passen. In 2019 zijn met een nieuw bouwplan op de vogelakker ervaringen opgedaan en heeft er met een veldexcursie uitwisseling van ervaringen plaatsgevonden. • In het Grutto- en Gorzenveld zijn de maatregelen deels uitgevoerd, maar het is nog onzeker of de beoogde vernatting tot stand komt. • Met Omgevingsdienst Flevoland zijn afspraken over het gebruik van het Parachutistenveld vastgelegd in een gebruikersovereenkomst over het te ontwikkelen inrichtingsplan, gewenst beheer en de rolverdeling. In 2019 is er samen ingeplant en er is met enige regelmaat contact over het gebruik. • Met Afvalzorg is tweemaal overleg geweest met als onderwerpen de aanpassingen op het terrein van Afvalzorg en het extra ophogen daarvan en een eerste oriëntatie op een adequate besteding van de financiële bijdrage van Afvalzorg.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	In de projecten Nieuwe Natuur krijgen innovatie en kennisontwikkeling en –deling een belangrijke plaats.
prestatie-indicator	Voor Noorderwold-Eemvallei is een kenniskring met een kennisagenda gebouwd. Hierin nemen vanaf 2016 naast de Flevolandse groene opleidingen ook de WUR en/of Van Hall Larenstein deel.
prestatie 2019	De ambitie is om in 2019 in project Noorderwold-Eemvallei de kennisontwikkeling rond de integratie van natuur en

	<p>landbouw tot een concreet onderzoeksvraagstuk te hebben gebracht waarbij onderzoek en uitvoering gekoppeld worden aan een experiment. Denk hierbij aan de integratie van natuur en landbouw in de vorm van agroforestry. Beoogd wordt dit samen met kennisinstellingen zoals WUR, Louis Bolk instituut en/of Aeres Hogeschool invulling te geven.</p> <p>Samen met andere partijen, waaronder Staatsbosbeheer en Landschapsbeheer Flevoland is kennis van de essentaksterfte en de gevolgen opgebouwd. Nu de eerste ronde met veiligstellen van de omgeving is afgerond richt het overleg zich met name op het afstemmen van inkoop plantmateriaal, soortkeuzes en methoden van herplant.</p>
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Voor de experimenteerruimte in Noorderwold-Eemvallei is WUR als kennispartner betrokken. Verkend wordt op welke wijze een integratie van natuur en landbouw volgens agro-forestry principes kan plaatsvinden op natuurgronden en landbouwgronden. Een afwegingskader is opgesteld in overleg met ERF. • Inmiddels is de omvang en impact van de essentaksterfte duidelijk en ook hoe hier mee om te gaan. Het afstemmen is daarom minder intensief dan bij aanvang van het probleem.

De speerpuntgebieden Schokland, Natuurpark, en Almere (Lepelaarplassen en Pampushout) zijn de bekendste gebieden van Het Flevo-landschap. Ze hebben een samenhangende programmering en trekken ook de meeste bezoekers. Daarom zijn dit ook de gebieden waar Het Flevo-landschap gericht investeert in versterking van zaken als vindbaarheid, toegankelijkheid en voorzieningen, en de gebiedsprogrammering.

Lange termijn doel	De speerpuntgebieden van Het Flevo-landschap zijn het best ingericht op bezoekers
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De toegankelijkheid en recreatieve voorzieningen in de speerpuntgebieden Natuurpark Lelystad en Schokland zijn op orde in relatie tot het intensieve gebruik.
prestatie-indicator	Bezoekers geven het voorzieningenniveau in de speerpuntgebieden een ruime voldoende (rapportcijfer >7).
prestatie 2019	Op Schokland worden verschillende wandelroutes onder handen genomen. Op diverse plekken op het voormalige eiland komen speciale Virtual Reality-kijkers om mensen nog beter te vertellen op wat voor een bijzondere plek ze zijn. Hiervoor wordt eind 2018 een LEADER aanvraag ingediend.
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • De leader-aanvraag 'Beleef Werelderfgoed Schokland' is verder uitgewerkt en de cofinanciering door de gemeente Noordoostpolder is inmiddels toegezegd. • Samen met Cultuurbedrijf NOP wordt in 2020 de aanvraag ingediend bij het RVO en wordt naar verwachting in de tweede helft van 2020 een start gemaakt met de uitvoering van het project.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De eerste fase van de recreatieve ontwikkeling van Pampushout-Zuid is gerealiseerd.
prestatie-indicator	<ul style="list-style-type: none"> • In 2016 is in de Pampushout bij Poort de basis gelegd voor een centrumgebied met een goede padenstructuur en wordt in 2017 kleinschalig gestart met horeca. • In 2017 en 2018 vinden twee pilots plaats rond professionele programma's 'groen en gezond'.
prestatie 2019	In 2018 is de herinrichting van het stadsbos gereed. In 2019 zal het verder ontwikkelen van de Kiem worden opgepakt en er zal (met vrijwilligers) nazorg en beheer plaatsvinden van de nieuwe inrichting.
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Het project is gereed en weer in beheer genomen. Zoals bij alle nieuwe projecten komen bij het in gebruik nemen

	<p>de kinderziektes naar boven en deze kunnen/zijn zonder al te grote problemen door het beheerteam opgepakt. Ook is er een beheervrijwilligerspoule aan het ontstaan die ondersteund bij het beheer. Dit is welkom omdat de nieuwe inrichting en gebruik meer beheerinspanning vraagt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • In 2019 is de Ontwikkelstrategie De Kiem opgeleverd. Daarin hebben we samen met de gemeente het thema Hout voor Pampushout-Zuid benoemd als leidend en onderscheidend thema. In de organische ontwikkeling van de centrale plek is de Ontwikkelstrategie een belangrijke toetssteen.
--	--

Natuur dichtbij
HETFLEVO
LANDSCHAP

3.4. Doelstelling Fondsenwerving

Het Flevo-landschap zoekt verbondenheid met inwoners en bedrijfsleven in Flevoland. Door verschillende vormen van fondsenwerving aan te bieden kan ieder naar eigen wens en vermogen een bijdrage leveren aan de natuur van Het Flevo-landschap. Dit kan variëren van het traditionele begunstigerschap tot eenmalige donaties, in geld of in natura, vrij te besteden of in de vorm van een adoptie, een schenking of een gezamenlijk project. In de beleidsperiode ontwikkelt Het Flevo-landschap hiervoor de inhoud, vorm en benodigde techniek.

te besteden aan doelstelling	realisatie 2018	begroting 2019	realisatie 2019	Begroting 2020
fondsenwerving	27.486	41.920	3.960	49.391

Zoals eerder genoemd onder hoofdstuk 3.2 zijn er gedurende 2019 veel personele mutaties geweest. Fondsenwerving is daardoor beperkt geweest en vooral gericht op het behoud van bestaande begunstigers en sponsors.

Lange termijn doel	Draagvlak voor het werk van Het Flevo-landschap komt tot uiting in daadwerkelijke (financiële) ondersteuning door particulieren en bedrijven.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Behoud en binding van de grote achterban van begunstigers.
prestatie-indicator	Het aantal begunstigers stabiliseert rond 12.000.
prestatie 2019	<p>Een groot deel van de achterban bestaat uit trouwe begunstigers van boven de 50. Mensen die de natuur en het werk van Het Flevo-landschap een warm hart toedragen en mensen die het belangrijk vinden om de natuur te beschermen voor de toekomst en volgende generaties. In 2017 is aan deze mensen de mogelijkheid geboden om de natuur door te geven aan hun (klein)kinderen. Velen maakten gebruik van de mogelijkheid om hun (klein)kind voor een jaar of enkele jaren junior boswachter te maken bij het Flevo-landschap. Vanwege de positieve reacties is deze actie in 2018 voortgezet. Echter de belangstelling is halverwege 2018 zeer gering, de potentieel geïnteresseerden zijn reeds bereikt. Voortzetting van het huidige mechanisme is niet langer zinvol.</p> <p>Tevens zijn in 2017 enkele honderden begunstigers geworven via onze bedrijfsvrienden, zoals Buisman Makelaars en de drie Flevolandse Rabobanken. Enkele honderden relaties en klanten van deze organisaties kregen een begunstigerschap cadeau. In 2018 zullen deze cadeau-begunstigerschappen worden verzilverd in begunstigerschap.</p> <p>De doelstelling voor 2019 is om het aantal van 12.500 begunstigers vast te houden.</p>
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> Per 31 december 2019 had Het Flevo-landschap 12.216 begunstigers. Dat is een lichte stijging ten opzicht van 2018. Het aantal particuliere begunstigers blijft daarmee min of meer stabiel. In 2019 zijn geen grote campagnes gevoerd om nieuwe begunstigers te werven. Uiteraard hebben vrijwilligers en medewerkers tijdens activiteiten wel nieuwe begunstigers geworven en lopen de online acties op de website, social media en de tweewekelijkse digitale nieuwsbrief permanent door.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Enmalige donaties worden een bron van inkomsten
prestatie-indicator	Jaarlijks groeit de opbrengst van eenmalige donaties met 5.000 euro.
prestatie 2019	In 2016 en 2017 is de campagne "geef de otter een veilig thuis" campagne uitgevoerd. In plaats van het aangaan van een

	begunstigerschap, kregen mensen de kans een eenmalige bijdrage te doen aan Het Flevo-landschap. Het idee was in 2018 een nieuw project te lanceren. Echter door het vertrek van het hoofd van de afdeling is dit niet van de grond gekomen.
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> Het idee was in 2019 een nieuw project te lanceren. Echter door het vertrek van het hoofd Communicatie & Marketing is dit niet van de grond gekomen. Met de organisatorische herstructurering van de afdeling Communicatie en Marketing is er plaats ontstaan voor een medewerker fondsenwerving en marketing voor de particuliere markt. Het nieuw aangenomen afdelingshoofd zal zich op de zakelijke fondsenwerving gaan richten. Zo is een basis gelegd om in 2020 fondsenwervende kracht te vergroten.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Bedrijven zien Het Flevo-landschap als goed doel dat ze willen steunen via sponsoring of samenwerking.
prestatie-indicator	In 2018 is er MVO-samenwerking met vijf Flevolandse bedrijven
prestatie 2019	In 2017 is de groep bedrijfsvrienden, sponsoren gegroeid. Weer steeds meer bedrijven en organisaties zien Het Flevo-landschap als een maatschappelijk relevante organisaties waaraan ze zich willen verbinden. Dat kan zijn in de vorm van een financiële bijdrage, in de vorm van een begunstigerschap voor hun medewerkers of leden, dan wel in de vorm van bijdragen in natura. In enkele gevallen worden gezamenlijk evenementen georganiseerd zoals samen met Afvalzorg, De Friesland en de Rabobank. In 2018 wordt op de ingeslagen weg voortgegaan. Helaas heeft dit nog geen nieuwe partners opgeleverd.
realisatie 2019	Door organisatorische omstandigheden heeft de focus in 2019 gelegen op de interne organisatie. De inzet voor zakelijke fondsenwerving is vooral gericht geweest op behoud van de huidige vrienden.

eigen fondsenwerving	realisatie 2018	Begroting 2019	realisatie 2019	begroting 2020
begunstigers aantal	12.053	12.500	12.216	12.500
begunstigers bijdrage	231.057	250.000	227.626	250.000
nieuwe vormen fondsenwerving particulier	0	0	0	0
bedrijfsvrienden aantal	24	24	16	
bedrijfsvrienden bijdragen	63.104	60.000	92.058	55.000
bijdragen giften en legaten	93.980	0	1.429	0
bijdrage acties derden (Nationale Postcode Loterij)	937.500	937.500	937.500	937.500

Natuur dichtbij
HETFLEVO
LANDSCHAP

3.5. Administratie en organisatie

Het Flevo-landschap is een natuurorganisatie, die het aan zijn stand verplicht is om goed met duurzaamheid om te gaan. De ambitie is daarbij niet om een voortrekker in duurzaamheid te zijn of *state of the art* na te streven. Wel is het nodig om een goed basisniveau in duurzaamheid te hanteren, zowel in houding als in de praktijk: in het natuurbeheer, in de gebouwen en het materieel, in de inkoop. Dat vraagt investeringen, maar kan in de toekomst ook financieel rendement geven. Denk aan zonne-energie, passief bouwen of aan ontwikkelingen die gebruik van natuurmaaisel als grondstof in de toekomst mogelijk maken.

te besteden aan kosten organisatie en administratie	realisatie 2018	begroting 2019	realisatie 2019	begroting 2020
kosten organisatie en administratie	1.043.910	765.314	1.176.617	478.411

Lange termijn doel	Het Flevo-landschap heeft een transparante en duurzame bedrijfsvoering
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De bedrijfsvoering van Het Flevo-landschap wordt verduurzaamd.
prestatie-indicator	In 2016 wordt een plan van aanpak Duurzame Bedrijfsvoering opgesteld en in navolgende jaren uitgevoerd.
prestatie 2019	Afgelopen jaren is er meer bewust ingekocht zonder dat er een plan van aanpak aan ten grondslag lag. Om een slag verder te komen is het belangrijk dat er een onderbouwde en systematische aanpak komt. Zo zullen ook de minder voor de hand liggende items aandacht krijgen. Het plan van aanpak zal met hulp van een stagiair en/of een extern bureau worden opgesteld. Verkend wordt welke gebouwen zich verder lenen om zonnepanelen op te leggen.
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Er is meer gebruikgemaakt van elektrische bosmaaiers en er is gezocht naar een elektrische variant van de Kubota (nu diesel). • Duurzaamheid krijgt in de breedste zin meer aandacht maar een overkoepelend plan is nog niet gerealiseerd.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap heeft binnen de randvoorwaarden die natuur en landschap stellen een positieve grondhouding ten opzichte van de winning van duurzame energie (biomassa, zon, wind)
prestatie 2019	In het plantseizoen 2016-2017 is 4 ha griend aangelegd onder de hoogspanningsleiding in de Flevohout. De biomassa-stroom zal mede worden ingezet voor verwarming van het zwembad in Lelystad. Dit griend is in 2018 uitgebreid. De ontwikkeling wordt gevolgd en afhankelijk van de ontwikkeling wordt er geoogst. NMFF zal dit initiatief langs de heldergroene biomassa-ladder houden. Ten aanzien van de vrijkomende reststoffen uit de terreinen, vooral maaisel, zal blijvend worden gezocht naar een zo duurzaam mogelijke bestemming als compost of veevoer.
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • De grienden die zijn aangeplant doen het prima. Er wordt eind plantseizoen 2018-2019 1 ha nieuw griend bij geplant. • De trend om onze reststoffen duurzaam in te zetten is doorgezet. In het najaar is een proef gestart om 300yo maaisel middels de Bokashi methode om te zetten naar een bodemverbeteraar. In het voorjaar gaat dit verwerkt worden op weidevogelgebieden in de Rotterdamse hoek om het bodemleven (voer voor weidevogels) te stimuleren.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap is transparant in zijn bedrijfsvoering
prestatie-indicator	Behoud van het CBF-keur en de SNL-certificering.
prestatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Het CBF is in 2016 overgegaan naar een nieuwe Erkenningsregeling. Het Flevo-landschap heeft besloten om in

	<p>deze overgang mee te gaan. De hiervoor benodigde toetsing heeft in 2017 plaatsgevonden met positief resultaat.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het Flevo-landschap voldoet aan alle vereisten voor de SNL-certificering; er staan geen verbeterpunten open.
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Er is bericht ontvangen dat Het Flevo-landschap geen openstaande punten heeft ten aanzien van de SNL-certificering. Daarmee voldoet Het Flevo-landschap aan de gestelde eisen. • De hertoetsing voor het CBF is in de zomer afgerond. We voldoen aan de vereisten van de Erkenningregeling.

Lange termijn doel	Het Flevo-landschap heeft een toegeruste organisatie.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap heeft een krachtige staande organisatie die kan werken met een flexibele schil.
prestatie-indicator	De notitie Organisatieontwikkeling 2015-2020 is in 2016 uitgewerkt in een stappenplan en meerjarig Opleidingsplan.
prestatie 2019	<p>Onderlinge kennisuitwisseling, leren van elkaar en met andere terreinbeherende organisaties in het veld pakt Het Flevo-landschap actief op. Het is de basis voor training en scholing van de medewerkers.</p> <p>Toezicht in onze gebieden vindt Het Flevo-landschap belangrijk. Dit is een samenspel van vele partijen. Na verkenning in 2018 wordt in 2019 mogelijk gestart met een BOA-opleiding voor een of enkele terreinbeheerders om krachtiger partner te zijn in toezicht.</p> <p>De locaties van de beheergebouwen zijn in 2017 aangepast om tot een betere samenhang tussen werkgebieden en beheergebouwen te komen. Het Flevo-landschap heeft nu beheergebouwen in Lelystad, Almere, bij Schokland en Urk. De werkplekken zijn flexibel ingericht zodat medewerkers hun kantoorwerk op alle locaties kunnen uitvoeren en projectteams een plek dicht bij de projectlocatie kunnen gebruiken.</p>
realisatie 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Er is kennisuitwisseling geweest met Het Zeeuwse Landschap. Ook dit jaar waren de workshops op de landelijke beheerdersdag in september inspirerend. Vakcursussen o.a. op het gebied van natuurgericht maaibeheer, gefaseerd uitkappen, natuurwet etc, zijn individueel of collectief gevolgd. • Om het netwerk te verbreden is dit jaar de jaarlijkse Wisentenconferentie in Polen bezocht. Het ons gelukt om nationaal (er waren relatief veel Nederlandse partijen aanwezig) en internationaal onze kennis op het gebied van de wisenten te etaleren en de banden te versterken. • Op bestuurlijk niveau is er gesproken over toezicht in het buitengebied met de provincie. Dit geeft richting in de zoektocht naar het inbedden van de toezichttaken in de eigen gebieden en de mogelijkheden tot samenwerking met andere partijen. • In 2019 heeft er een heroriëntatie plaatsgevonden binnen de afdeling Communicatie en Marketing. Uitgangspunt daarbij was het nauwer verbinden van de diverse activiteiten met de organisatievisie. Vooruitlopend op het nieuwe meerjarenbeleidsplan is in 2019 de beweging in gang gezet om natuurbeleving en natuurbetrokkenheid meer in het hart van de organisatie te beleggen. Dit heeft geleid tot een verandering op organisatieniveau en de ontwikkeling van een nieuw beleid op het gebied van natuurbeleving. • Op organisatorisch niveau is de aansturing van de drie bezoekerscentra gecentraliseerd. Dit heeft vorm gekregen met één centraal team natuurbeleving dat verantwoordelijk is voor het reilen en zeilen van alle drie bezoekerscentra. Het team natuurbeleving is daarnaast ook verantwoordelijk voor de centrale programmering. Het nieuwe team Natuurbeleving bestaat uit een coördinator, communicatieadviseur en een ondersteunende

	<p>medewerker. Deze medewerkers vallen per 1-1-2020 in zijn geheel onder de afdeling Marketing, Communicatie en Natuurbeleving.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Met het centraliseren van de activiteiten en communicatie rond natuurbeleving, zijn ook de andere werkzaamheden van de afdeling tegen het licht gehouden. Daardoor is een heldere scheiding ontstaan met de overige activiteiten van de afdeling. Deze activiteiten op het gebied van corporate communicatie, fondsenwerving, marketing en projectcommunicatie zijn nu ondergebracht bij de afzonderlijke medewerkers. Hiermee is een stevige basis gelegd voor verdere professionalisering en het realiseren van onze ambities. • Met het benoemen van een nieuw afdelingshoofd voor de nieuwe afdeling M, C en N is deze herstructurering afgerond. Alleen de vacature voor Fondsenwerver was per ultimo 2019 nog niet ingevuld.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De organisatie werkt planmatig volgens een PDCA-cyclus
prestatie-indicator	De organisatie is kwalitatief goed ingericht, tijdige en juiste managementinformatie is voorhanden, risicomangement heeft een plaats gekregen in besluitvorming en bedrijfsvoering.
prestatie 2019	De AO/IC is in 2015 afgerond en in 2016 geëvalueerd. Bij het opstellen van de AO/IC zijn enkele voorstellen gedaan tot verbetering van processen en deze zijn in 2016 ingericht en per januari 2017 geëffectueerd. In 2017 is een systeem voor het automatiseren van het inkoopproces aangeschaft welke in 2018 verder wordt ontwikkeld. In 2019 zal onderzocht worden op welke andere processen het systeem een ondersteuning kan bieden.
realisatie 2019	De implementatie van het systeem om het inkoopproces te automatiseren kent technische problemen. De technische implementatie is in 2018 gerealiseerd. In 2019 is het in gebruik genomen op de financiële administratie. Voor 2020 is gepland om ook het accorderen van facturen te digitaliseren.

Bezoldiging directie

Gegevens 2019	
bedragen x € 1	B. Huisman
Functiegegevens	Directeur- Bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 102.841
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 9.145
<i>Bezoldiging</i>	€ 111.986
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	Nvt
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	Nvt
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	Nvt
Gegevens 2018	
bedragen x € 1	B. Huisman
Functiegegevens	Directeur- Bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/09-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	30488
Beloningen betaalbaar op termijn	2318
<i>Bezoldiging</i>	32806
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	63173

Bijzonderheden exploitatie 2019

- De jaarrekening en het jaarverslag 2019 zijn opgesteld conform RJ 650 (Fondsenwervende Instellingen).
- De subsidies van overheden zijn hoger dan begroot omdat voor een aantal grote projecten subsidies zijn ontvangen die in de komende jaren worden uitgevoerd. Omdat de baat in dit jaar wordt verantwoord en pas later wordt uitgegeven ontstaat er een in de presentatie een hoog saldo van baten en lasten welke wordt gedoteerd aan het fonds projecten Programma Nieuwe Natuur Flevoland, zodat deze in toekomstige jaren kan worden besteed.
- De opbrengst van producten uit de terreinen is hoger omdat vanwege de essentaksterfte er meer houtkap heeft plaatsgevonden.
- Vanaf 2018 wordt voor de verhuur van betalingsrechten een deel in rekening gebracht bij de pachter, daarmee zijn de pachtinkomsten gestegen.
- De gerealiseerde bestedingen en dan met name de inzet van personeel zijn binnen de doelstelling Beheer natuur, landschap en cultuurhistorie lager dan de begroting. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door personele wisselingen en daarmee een lagere capaciteit.
- De gerealiseerde bestedingen voor de doelstelling Herstel en ontwikkeling zijn hoger dan de begroting omdat er een grondverwerving heeft plaats gevonden welke niet opgenomen was in de begroting.
- De gerealiseerde bestedingen voor Organisatie en Administratie zijn hoger dan de begroting. In 2019 zijn er hogere automatiseringskosten, extra inhuur en extra kosten in verband met personeel.
- Voor een verdere cijfermatige rapportage wordt verwezen naar de jaarrekening 2019. (Deel C)

Het Flevo-landschap streeft ernaar dat de kosten voor fondsenwerving maximaal 20% van de baten uit eigen fondsenwerving bedragen. Voor 2018 is de verhouding als volgt:

	<u>2019</u>	<u>2018</u>
	€	€
Baten eigen fondsenwerving	335.242	398.397
Kosten eigen fondsenwerving	- 3.960	- 27.486
	<hr/>	<hr/>
Totaal eigen fondsenwerving	331.282	370.911
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>
Kosten in % van baten eigen fondsenwerving	1%	7%

Het Flevo- landschap verwacht dat minimaal 75% van haar kosten besteed worden aan de doelstellingen. En zij streeft ernaar dat de kosten voor beheer en administratie maximaal 25% van het totaal zijn. Daarbij sluit zij aan bij de normen vanuit het CBF. Voor 2018 is de verhouding als volgt:

	2019	%	2018	%
	€		€	
Besteed aan doelstelling exclusief kosten verwervingen	7.856.074	86,94%	4.473.649	80,68%
Fondsenwervingskosten	3.960	0,04%	27.486	0,50%
Kosten beheer en administratie	1.176.617	13,02%	1.043.910	18,83%
Totale lasten exclusief kosten verwervingen	9.036.650	100%	5.545.045	100%

C. Jaarrekening 2019